ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 1,205   Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 1900, ՍԵՊՏ. 21—4 ՀՈԿՏ.   10 Ճէմ. խւլ. Ախ. 1318   21 Իյլուլ 1316   Դ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 1,205

«بوزانتيون»
ارمنيجه يومى وسياسى غزته. صاحب امتياز و مدير مسئول
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سى بابعالى جاده سنده ٢٣-٢٥ نومرولى
دائرهٔ مخصوصه ده در

20 ՓԱՐԱ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23_25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ   ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ   ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐԸ

ԺԵ.

Անշուշտ այս խօսքերովս չեմ ուզեր ռէքլամ մ'ընել անոր, իբր կաթողիկոսութեան թեկնածու ներկայացնելով, այլ այս ըսել կ'ուզեմ որ անձամբ իմ ստուգած ըլլալով թէ Արսէն վարդապետի պէս մէկն եթէ կաթողիկոսի մահէն վերջ չգտնուէր հոն, վստահ եմ թէ նոյն վանքի եղածն ու չեղածն հասնող հասնողի ըլլալով, այս օրուան գտնուածներուն մէկ չորրորդն անգամ պիտի չերեւար մէջտեղ։ Ասոր հետ չեմ կրնար անտեսել միանգամայն Զատոյեան Դանիէլ վարդապետը, որ իբր Արմաշական մը՝ Արսէն Վրդ.ի ալ բազուկն եղած է, մանաւանդ կրթական տեսակէտով, զի կրթական գործն այս հնգամեայ շրջանին մէջ, առաւելապէս վերջին երկու տարիները, բաւական զարկ ստացած է Աղթամարայ Թեմին մէջ՝ աջակցութեամբ մեր այցելու Հովիւ Ներսէս եպիսկոպոսի, եւ ձեռնտուութեամբ Վանայ ամերիկեան միսիոնար Տքդ. Րէյնօլտսի, շատ գիւղերը նոր դպրոցներ հաստատելով, որոց գագաթնակէտ պէտք է սեպել անշուշտ բազմաջան Պ. Ջանշեանցի հոգածութեամբ հաստատուած որբանոցը, որ առ այժմ Վանայ մէջ փոխադրուած է, յորում երեսունէն աւելի որբեր նիւթական և բարոյական սնունդ կ'ստանան, օրհնելով իրենց բարերարները։ Տասնհինգ աշակերտներէ բաղկացեալ ժառանգաւորաց վարժարան մ'ալ Աղթամարի մէջ կ'գտնուի, ընդ խնամակալութեամբ Արսէն վարդապետի և ընդ տեսչութեամբ Դանիէլի, Նարեկայ մէջ գտնուած որբանոցէն և ժողովրդական վարժարանին հետ։ Կ'իմանանք որ նոր որբանոց մ'ալ Խիզանի մէջ պիտի բացուի, եթէ տեղւոյն նիւթական պայմանք ներեն, դարձեալ Պ. Ջանշեանցի բազմաջան հոգածութեամբ, որուն հրամանագիրը բարեխնամ կառավարութենէն տրուած ըլլալով արդէն, ի մօտոյ գործի պիտի սկսուի Զատոյեան վարդապետի գործակալութեամբ։ Ուստի, երբ յիշեալ կղերներէն աւելի արժանաւորը չունինք տակաւին և կարծեմ ունենալու ալ յոյս չկայ դեռ, մեզ կ'մնայ ըստ կարի քաջալերել այսպիսիները։

Իսկ գալով Աղթամարայ կաթողիկոսութեան վերահաստատման կամ բարձման, որոյ մասին գրուած էր Բիւզանդիոնի մէջ, իմ քուէս առաջնոյն կուտամ, քանզի իրաւ է թէ այս երրորդական Աթոռն ալ իր մայր եւ քոյր Աթոռներու պէս յանցելումն ազատ եղած չէ շատ մը կղերական գայթակղելի թերութիւններէ, ինչպէս տեսանք, սակայն և այնպէս այս Աթոռը՝ որ մեր հոգեւոր Նախնեաց անէծքին ալ ենթակայ եղած է երբեմն, կ'ըսեմ իբրեւ նախախնամական հաստատութիւն մը՝ մեծ օրհնութիւն եղած է թէ՛ անցելոյն և թէ ներկայիս մէջ, եւ իբրեւ կրօնական վառարան մը գէթ անունով պահպանած է կրօնի և դպրոցի գոյութիւնն իր շուրջ գտնուած խուժդուժ Հայերուն մէջ, ըլլալով անոնց համար իբր կեդրոնաձիգ հոգեւոր զօրութիւն մը, եթէ ոչ՝ գուցէ Մայր Աթոռն իր հեռաւորութեամբ կարող պիտի չըլլար այս չափին ալ։

Եթէ այս Աթոռ ցարդ ասկէ աւելի օգտակար եղած չէ իր Թեմականներուն, պատճառը չէ թէ իր գոյութիւնն է, այլ մինչեւ վերջի ատեններս Ազգ. Պատրիարքարանի եւ Վարչութեան լիազոր կերպով անոր ներքին գործերուն միջամտելու անտարբերութիւնն է առաւելապէս, որ իր կարգ մը ինքնակոչ, ոգէտ եւ անարժան Կաթողիկոսներու քմահաճոյից մատնուելով, զանազան չարեաց պատճառ տուած է ի միւս վանքին և իր Թեմականաց։ Թող միանգամ ուշադրութիւն դարձնելով այս Աթոռին վրայ, լիազոր կերպով միջամտութիւն ըլլայ անոր բոլոր գործերու մասին, միանգամայն բազմեցնելով անոր վրայ արժանաւոր կաթողիկոսներ, այն ատեն պիտի տեսնուի անշուշտ թէ այս Աթոռն օգտակար է իր սահմանին մէջ։ Գուցէ ըսողներ ըլլան (ինչպէս որ եղած ալ են) թէ փոխանակ Կաթողիկոսութեան կրնայ աթոռակալ արքեպիսկոպոսութիւն մ'ըլլալ այն։ Ո՛չ, կ'ըսեմ, զի այս Աթոռն իր տասնեակ մը դարերու հնութեամբ թէ սա՛սկ հպարտութեան մը պէս բան մը եղած է իր Թեմականներուն, և նախապաշարման մը ոյժով ճանչուած է իբրեւ քրիստոնէական կրօնի հիմն, և որուն խափանուելովը, կրօնքն ալ լեզուն ալ խափանուած կ'սեպուին յաչս այն ոգէտ ժողովրդեան որոյ մեծագոյն մասը քրիստոնէական կրօնին և հայ լեզուին այլուր ունեցած գոյութեանն անգամ անտեղեակ են խղճալի. վասն որոյ կ'ըսեմ երբեք տեղ կաթողիկոսութիւն ունենալ ո՛չ մեղք է մահացու և ո՛չ միւս, այլ բուն մեղքն ու միւսն այդ աթոռներուն իրենց հոգեւոր նպատակին չծառայելն է միայն։ Բայց որպէս զի Աղթամարայ Աթոռն ալ եւս իր նախկին գայթակղալից գործերէն զերծ մնայ, հետեւեալ թելադրութիւնները կ'ներկայացնեմ հրապարակաւ.

1. Աղթամարի Աթոռը Մայր Աթոռին և Ազգ. Պատրիարքարանի հնազանդութիւնը ճանչնալու է միշտ, եւ առանց անոնց որոշման կաթողիկոսական ընտրութեան ձեռնարկելու չէ ինքնին առաջուան պէս։

2. Կաթողիկոսական ընտրելին Աղթամարի Թեմականներէն ըլլալու չէ, որպէս զի զանազան անձանց թեկնածութեան խլրտումներով նոյն Աթոռ իր Նախկին գայթակղալից վիճակին չմատնուի, այլ՝ այն Թեմէն դուրս եղած գլխաւոր վանքերէն միայն, այսինքն՝ Էջմիածնի ձեռնադրած Եպիսկոպոսներէն, Երուսաղէմէն, Արմաշէն են։

3. Այս օտար Թեմերէն ընտրուած Կաթողիկոսին իբրեւ փոխանորդ ընտրելու է բուն Աղթամարայ Թեմերէն եղող բնիկ և փորձառու եկեղեցական մը, որպէս զի ստարէ կաթողիկոսին գիւղատնտեսային և այլ տեսակէտով։

4. Ըստ առաջնոյն և ըստ բնական յարմարութեան Վանայ, Բաղէշի, Մուշի, Սղերդի և մինչ իսկ Տիգրակերտի գաւառաց մէջ գտնուած հայ ժողովուրդն Աղթամարայ Թեմականութեան մէջ հաշուուի, փոխանակ Էջմիածնի որ արդէն հարուստ է Թեմերու կողմանէ։

5. Աղթամարայ Աթոռն իբրեւ ընդհպատակութեամբ Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանին, պէտք է պատարագի մէջ իր Կաթողիկոսին հետ յիշատակել նաեւ Մայր Աթոռն և Պոլսոյ Պատրիարքը, թողլով իր Նախկին անփառութիւնը։

6. Աղթամարի մէջ ըստ արժանւոյն պէտք է կազմակերպել վանական ժողովը, ընդ նախագահութեամբ Կաթողիկոսի, որ տարուէ տարի Վանայ Առաջնորդարանէն խրկուած մէկ կղեր և մէկ աշխարհական ներկայացուցիչներու ներկայութեան՝ իր տարեկան ելեւմտից հաշուեկշիռը պատրաստելով խրկելու է Ազգ. Պատրիարքարանը։

7. Տարին գէթ մէկ անգամ կարգ ձգելով՝ կաթողիկոսն անձամբ այցելութիւն տալու է իր Թեմերուն, մօտէն հասկնալու համար իր ժողովրդեան նիւթական, մտաւորական և հոգեկան վիճակը։

8. Վանքն ունենալու է նաեւ Տնտեսական ժողով մը, որ միշտ հետամուտ լինելով հողային են. հասոյթներու, զանոնք աւելի արդիւնաւորել ջանալու է և եղած հասոյթներն ալ գանձելով՝ վանական ժողովին յանձնելու է կաթողիկոսի գիտութեամբ։

9. Ամէն տարի յատուկ նուիրակ վարդապետներ խրկուելու են այլ և այլ Թեմեր, որք Թեմական գործերն աչքէ անցունելէն վերջ ժողովրդեան ալ հոգեւոր մխիթարութիւններ, հրահանգներ տալու են պատարագելով, քարոզելով, միանգամայն այցելելով եղած դպրոցներն ու դպրոց չեղած տեղերն ալ բանալու յորդորելով և ձեռնտու լինելով։

10. Աղթամարի Թեմին վերաբերեալ մէկ յարմարագոյն վանքին (*) մէջ հաստատելու է Դպրեվանք մը, ուր ընդունակ աշակերտներ հաւաքելով, զանոնք պատրաստելու է թէ՛ կուսակրօն և թէ քահանայ կղերցուի համար, դուրսէն կարող վարդապետներ և աշխարհականներ բերելով իբրեւ ուսուցիչ։ Ասոնց վրայ կրնան աւելցուիլ նաեւ հարկ տեսնուած ուրիշ կանոններ ալ և ըստ այնմ վարել Աթոռը, և այն ատեն կ'յուսամ որ Աղթամարայ կաթողիկոսութեան Աթոռն օրհնութիւն մը պիտի ըլլայ իր Թեմերուն համար, մանաւանդ երբ արժանաւոր կաթողիկոսով մ'ալ օժտուած ըլլայ։

Ահա կ'փակեմ սոյն տասնեակ դարերու պատմութեան էջերը ԺԹ. դարուս վերջալոյսին հետ, անոր շարունակութիւնն ի. դարու պատմագիրներուն թողլով։

Վ. Ա.   ԽԱՉԻԿ Գ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՎԵՐՋ

(*) Ըստ իս այսպիսի Դպրեվանուց յարմարագոյն վայրն է Նարեկ, եթէ նոյն ատեն անոր կից գեղացիք մօտակայ Գաւաշ կոչուած վայրէ փոխադրուին, որ քառորդի մը չափ հազիւ հեռու է Նարեկէն։ Այնպէս որ վանքը պահէ իր անջատ վիճակն որ օգտակար է ամէն տեսակէտով։ Այս մասին Պիլպիլ Կաթողիկոս ջանք ըրած է երբեմն, բայց յաջողած չէ։

ԱԼՊԵԱՆ ԼԵՌՆԵՐՆ ՈՒ ՄՕՆ ՊԼԱՆ

Դ.

Ֆէնհօ շատ մը շահեկան վերելքներու կեդրոնն է. քանի աւելի անունները կ'կարդաք ցուցակի մը վրայ։ Արդէն լեռի մաքուր, կազդուրիչ եւ առողջարար մթնոլորտն ոյժերդ աւելցուցած է, նկարագիրդ ուրախացուցած ու ախորժակդ յետին աստիճան սրած է։ Գոհ ու երջանիկ ես, առոյգ ու կայտառ կ'զգաս ինքզինքդ, պատրաստ երկարատեւ վերելքի մը։

Պայծառ օդ մը, բոլորովին անամպ. Մօն Պլանի վրայ մշուշի նշոյլը չկայ, ու հորիզոնը ամէն տեղ յստակ ու որոշ գիծեր ունի։ Բաղդաւոր ենք. այս երկինքը հազուադէպ է հոս, այս լեռներու երկրին մէջ, ուր փոթորիկը յանկարծակի կ'գայ, ուր ամպերը հորիզոնն ու բարձր լեռներու գագաթները կ'ծածկեն։ Առաւօտը գեղեցիկ օր մը կ'խոստանայ, երանի՛ թէ այսպէս վերջանար, բացառիկ օր մը վայելած պիտի ըլլայինք։

Պանդոկապետը մեր ուտելիքը պատրաստած է, քանի մը սանտուիչ, կտոր մը պանիր ու քանի մը ողկոյզ չամիչ. ամբողջ օրուան համար, առանց բնաւ հաշուի առնելու մեր անյագ ախորժակը։ Պայուսակները կռնակնիս, ցուպն ու քիւլէն ձեռքերնիս ճամբայ կ'ելլենք, առաւօտուն կանուխ, երբ նոր արթնցեր է արեւը, ու հեռուն սառնարանը կ'վառի անոր ճառագայթներուն տակ։ Ինչ գեղեցիկ է լեռի մը առաւօտը. բոյսերն ու ծառերը, գիշերուան կազդուրուելէն վերջ, աւելի հոտաւէտ ու աւելի վառ կանանչով մը ծածկուած են, ձիւնն ու սառը՝ աւելի պայծառ, ջրվէժները՝ աւելի փրփրալի ու զով, թռչուններու երգը՝ աւելի քաղցր ու եկեղեցիին զանգակին արծաթ թրթռումները՝ աւելի խորհրդաւոր։ Կը բարձրանանք մենք անտառին մէջէն, հովանաւոր, արբշիռ։ Տեղ տեղ, երբ սա կանգ կ'առնէ, կ'տեսնենք շալէներ, զուիցերիական սիրուն շալէները, ըբածայր վերջաւորութիւններով, մասնաւոր ոճով մը շինուած, պարզ, շատ պարզ ու խիստ նկարագեղ։ Ընդհանրապէս երկու յարկէ կ'բաղկանան, վերինը միշտ խարին համար։ Բոլորովին փայտաշէն ու շատ Նախնական ճարտարապետներու արդիւնք են, ուր երկաթի նշոյլը կարելի չէ գտնել։ Տեղ տեղ դիմացի լեռներուն վրայ, պարարտ խոտին վրայ արածող կովերուն ու այծերուն յատկացուած միյարկեայ երկար շինութիւններ, գոմեր կ'տեսնենք։

Անտառը կ'վերջանայ. ճամբան կը շարունակուի քարուտ զառիվերի մը վրայ։ Մօն Պլանը հետզհետէ կ'լայննայ, իր սառնարանները կ'սկսին երեւիլ, ու քիչ մը վերջ ամէն ինչ կ'անյայտանայ։ Կիրճի մը մէջ ենք. մեր շուրջինի այծերն արդէն իսկ մեզմէ առաջ հոն հասեր են. խորը, ճերմակ խաչով կարմիր դրօշակ մը կ'ծածանի, բնակութիւն կայ։ Փոքրիկ սրճարան—ճաշարան մ'է այն, լերան կէս բարձրութեան վրայ։ Հանգչի՛նք քիչ մը, ժամ ու կէսէ ի վեր կ'բարձրանանք։ Այս տեսակ տեղերն են ուր օտարականը կ'շահագործեն։ Կիրճին մէկ կողմի ցած գագաթէն Մօն Պլանի ամբողջ շղթան ու Շամօնիի հովիտը կ'տեսնուի, ու շատ ընտանիքներ հոս կ'անցընեն իրենց օրը։ Մեք միւս գագաթը պիտի ելլենք, ճամբան կը հարցնենք ու ուսերը թօթուելով, տէրը մեզի կ'հասկցնէ թէ այլ եւս ճամբայ փնտռելն աւելորդ բան է, և թէ սա ուղղութիւնը պէտք է առնել։ Տեղ տեղ խոտին վրայ, ոտքի հետքեր կ'նշմարենք ու գագաթի ուղղութիւնը բռնած կ'բարձրանանք։

Բոյսերու աշխարհը բոլորովին փոխուած է. Սփոփէն ալպեան ծաղիկն մէջ ենք։ Ծառերը դադրած են այլեւս, քանի մը թուփեր, ցած ու տարածուն, առատօրէն կ'ծածկեն զառիվայրերը, ինչպէս ալպեան վարդը կամ ռոտոտէնդրօնը, թզուկ գիհին և տեսակ մը բարտի։ Իսկ խոտերն այս բարձրութեան վրայ շատ նշանակելի զանազանութիւն մը կ'ներկայացնեն իրենց ձեւերուն մէջ, ինչպէս ուռի թերթով տրիասը, ալպեան պուտը, կենդանածին մարիտեզը, ևն։

Դժուար ուղղութեան մը մէջ ինկած ենք, պէտք է տոկալ ու այլ եւս մագլցելով կ'բարձրանանք ռոտոտէնդրոններու վրայէն, որոնք տակաւին ծաղկած չեն։ Քիչ մ'ալ, ժամ մ'ալ, ակռադ ակռայիդ դի՛ր, համբերէ՛ ու պիտի վայելես։ Սակայն դուն, յոգնած, քրտինքներու մէջ, լեռն ալ կ'անիծես, լեռնագնացութիւնն ալ, վերելքն ալ ու կ'զղջաս խօսքիս հաւատալուդ վրայ։ Ի՛նչ յիմարութիւն, կ'ըսես, այսպէս ինքզինքդ լեռնէ լեռ, քարէ քար զարնել։ Բայց ներողութիւն, ես քեզ վտանգի դէմ պաշտպանուցի և ոչ թէ յոգնութեան դէմ. զգուշութիւն ըրէ՛, բռնած տունկդ ու կոխած տեղդ լաւ գիտցիր ու բնաւ վտանգ չկայ։ Կ'տեսնես թէ գամտ [?] կօշիկներդ ի՛նչ մեծ ծառայութիւն կ'մատուցանեն քեզ։ Մօտեցանք, քիչ մ'ալ։

Գագաթն ենք, երկու հազար եօթն հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ։ Ցափշտակուած երկար լռութիւն մը կ'պահես, չորս կողմդ կ'դառնաս մէկ ակնարկով ամէնքն իւրացնելու համար, ու կուրծքդ ուռած վերջապէս կ'աղաղակես, վսեմ է այս, պարզապէս վսեմ, հազար յոգնութիւն կ'արժէ։ Արդարեւ, ի՛նչ վսեմ վայրկեան, այն վայրկեանը որ կ'յաջորդէ վերջին քայլիդ, հազուադէպ է այն մարդուն կեանքին մէջ, դուն ուրեք սիրտը այնքան ուժգին կ'բաբախէ մէկէ աւելի զօրեղ զգացումներու նկարագեղ խառնուրդի մը տակ։ Կ'հիանաս Բնութեան վրայ, կ'սիրես Զայն ամբողջ էութեամբդ, կ'սոսկաս Անկէ, քու ոչնչութիւնդ և սակայն մեծութիւնդ կ'զգաս, ոչինչ ես անոր մեծութեան առջեւ, մեծ ես անոր անշնչութեան ու անգիտակցութեան առջեւ, ու դուն, հիւլէ մը, ահագին լերան ոտքերուդ տակ հլու փռուիլը կ'տեսնես։ Աքանչելի տեսարան. պայուսակը գետին նետած, կը լափենք զայն իր ամենափոքր մանրամասնութիւններուն մէջ։ Ընդարձակ հորիզոն մը, պսպղուն շրջանակով. առջեւդ կ'բարձրանայ խրոխտ ու հսկայ Մօն Պլանը, Ալպերու այս գոռոզ իշխանը, քանիէ աւելի բարձրաստիճան գլուխներէ կանխուած ու հետեւուած, ամէնքն ալ ձիւնապատ, ամէնքն ալ ալեւոր։ Ութի չափ ահագին սառնարաններ ձիւներու մարզէն մինչեւ հովիտը կ'ցածնան, խրոխտանչելը հեղեղ մը թափելով հոն։ Հիւսիսային կողմը, հեռուն, Ջեամաթի մեծազանգուած լեռնաշղթան կ'երկարի, այն ալ ձիւնապատ, այն ալ գլուխներով ու սառնարաններով հարուստ, շատ աւելի հարուստ քան Մօն Պլանի շղթան։

Ժընեւ.   ՄՆԱԼ

ԿԱՐՆՈՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Հայաթերթիդ 1,169 թուոյն մէջ Խմբագրական մը կարդացի ԱԶԳԱՅԻՆ ՆՕԹԵՐ խորագրով, յորում Կարնոյ գրական աղքատութիւնն իր ճշգրիտ գոյներով պատկերացուցած էիք բաղդատմամբ ուրիշ գաւառներու, արժանի կերպով ալ և անձեակ ձաղկելով, անկողմնակալօրէն ծանրանալով Սանասարեան վարժարանի երբեմն տեսչութեանց վրայ, որք քսան երկար տարիներու ընթացքում չկրցին բաց ճակատ սան մը յառաջբերել հանել։ Բանի՛ իրաւացի էին սոյն խմբագրական տեսութիւնք և ջերմագին ծափերու արժանի։

Արդ՝ այ հասարակութիւնն ի՛նչ գաղափար ունի արդեօք սոյն վարժարանի նկատմամբ. կրթական ովասի՞ս մը կ'կարծէ, ինչպէս կ'յորջորջէր երբեմն պատահական թղթակից մը Բիւզանդիոնի մէջ ի լուր աշխարհի. թէ Սահարա մը, ուր ովասիսի հետքն անգամ չի նշմարուիր գէթ առ այժմ։ Դիտելու է թէ Բաբերդին հիմնած սոյն կարեւոր Հաստատութիւն անխնամ ձեռքերու յանձնուելով, բարիք ըլլալէ դադրած, և մեր ունեցած ազգային վարժարաններուն ալ պարզապէս չարիք մը եղած է, որովհետեւ նոյն վարժարաններու կենսական հիւթը՝ հարուստի տղաքը՝ առ ինքն ձգելով, սոսկ կմախք մը թողուցած է։ Ուրեմն իմանալու չեք վարժարանէ մը ի՛նչ կ'ակնկալենք. ոչինչ, ինչպէս առիթ ունեցայ ստուգելու՝ երկսեռ վարժարանաց տարեկան հարցաքննութիւններուն ներկայ գտնուելով։ Բաղդատմամբ աղջկանց,

---

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի [106]

ՔԱՍԻՄ

ԲԱԽՏԱԽՆԴԻՐԸ

Թ.

Ծովեան անընդհատ կ'հնչեցնէր զանգակն ու ձեռքով, ոտքով, ծանր հարուածներ կ'տեղացնէր դրան, առանց պատասխան ընդունելու ներսէն։ Երթեւեկը բոլորովին դադրած էր. մէկ երկու գինովներ միայն՝ պատերուն քսուըռտուելով ու անորոշ խօսքեր մռլտալով, կ'խարխափէին փողոցին մթութեան մէջ, անհաւասար պայքար մղելով շուներու փոհմակին դէմ, որք շարունակ կ'հաջէին։

Ցուսահատական հարուած մը եւս տուաւ փաստաբանը դրան, որուն ծաղրածութեան լպիրշ ցոյցով մը պատասխանեց Շառլօթ իր սենեակէն։ Հինգ վայրկեան վերջ ձայն ձուն չմնաց փողոցին մէջ. փաստաբանը մեկնած էր, յիշոցներու, հայհոյութիւններու տարափ մը ուղղելով ապենցիներուն հասցէին։

—Հալածեցա՜ւ, բացագանչեց տանտիրուհին ազատ շունչ մը առնելով. չար սատանա՜յ, գիշերուան այս ժամուն կարելի՞ է գլխու ցաւ մտիկ ընել։

—Մանաւանդ, երբ յիսուն հազար ֆրանքի հարստութիւն մը կողոպտելու նպատակով գայ այդ գլխու ցաւը։

—Հապա՛, հապա՛, խնդ սիրական Շառլօթ, հիմա ճառուղէ՛ տեսնամ, որչափ որ կ'ուզես, այս գիշերուան համար փորձանքէն ազատեցանք, վաղն ալ Աստուած ողորմած է։

—Վախկո՜տ, վաղն ալ մարդ բան չի կրնար ըսել մեզ միւս օր ալ. այս դրամները մե՛րն են կատարելապէս, չենք շնորհք պիտի վայելենք քեզի հետ։

—Ամէնէն խելացիութիւնն ան կ'ըլլայ որ սա մէկ քանի օրուան մէջ կծիկը դնենք Պոլիսէն, ու երթանք Ֆրանսայի մէջ փառաւոր կեա՞նք մը վարենք։

Ամբարտաւան քրքիջ մը արձակեց Շառլօթ, քահ քահ խնդալով ու զըսպանակէ լարուածի նման ոստոստելով։

—Ինչո՞ւ կ'խնդաք, սխա՞լ է գաղափարս, կ'կարծէ՞ք որ այս մեծ գումարը կերցնեն մեզ հոս։ Երկուքս ալ կեանքին ամէն դառնութիւնները կրեցինք. չէ՞ք յիշեր այն օրերն ուր անգործ ու թշուառ կ'քաշկռտուէինք Պոլսեցիներուն վրայ։ Հիմա որ առիթը ներկայացաւ՝ գիտնանք մեր հարստութեան արժէքը, Ֆրանսա վերադառնանք, հոն այս գումարով կրնանք ամուսնանալ մէկ մէկ երիտասարդի հետ։ Ալ հերիք է ո՛րչափ զուարճացանք (**), փողոցի կեանք անցուցինք, քիչ մ'ալ ընտանեկան կեանք վարենք։ Մէկ քանի տարիէն գեղեցկութիւն, հրապոյր, ամէն բան պիտի լմննայ, և մենք ալ պիտի իյնանք հոն ուր հազարաւոր կիներ, աղջիկներ, մէկ քանի տարուան շրջանի մէջ իրենց ամբողջ գոյութիւնն սպառելէ ետքը գացած, ինկած, թաղուած են....

Շառլօթ որ ծաղրածութեամբ եւ հազարումէկ խեղկատակութիւններով կ'ունկնդրէր ընկերուհիին։

—Կեցցե՛ս, բարոյախօսս, գոչեց, ի՛նչ ալ աղէկ կ'վայելեն բերնիդ այս կարգի խօսքեր, բայց այս պարագային երբեք չեմ կրնար ձեր խորհուրդներուն հետեւիլ ու Պոլիսը լքանելով Ֆրանսա վերադառնալ։

—Ինչո՞ւ սակայն, ի՞նչ բան արգելք կ'ըլլայ մեզ վաղն իսկ ասկէ հեռանալու։

—Անոր համար որ ամէն մարդ պիտի խնդայ մեր վրայ, երբ ոսկիի ասանկ գանձ մը ձեռք անցընելէ ետքը, փոխանակ զայն օգտակարապէս գործածելու, աննշան գումար մը առնելով բաւականանանք։

—Ի՞նչ կ'ըսէք, յիսուն հազար ֆր.ն աննշա՞ն գումար մը կ'թուի ձեր աչքին. կ'աղաչեմ շուքին հետապնդելով ոսկորը չկորսնցնենք։

—Արդարեւ մեզի համար գանձ մ'է, բայց ծերուկիս հարստութեան հետ բաղդատմամբ զէրօ ըսել է. և ես կ'ուզեմ ծերուկին հարստութեան բաժնեկից ըլլալ։

—Այսպէսով ալ ապահովապէս Շամբանեանին ազդեցութեամբ չէ որ այսպէս կ'խորհիք։

—Քոնթէս պիտի ըլլամ, հասկցա՞ր, դղեակ, կառք, սալոն պիտի ունենամ, որուն կատարելապէս արժանի պիտի հանդիսանամ, իբրեւ միլիոնատէրի մը կին։ Աւելի բացայայտ կ'ուզե՞ս, զաւակ մը պիտի պարգեւեմ միլիոնատէրին, բարի ժառանգ մը....։

Տանտիրուհին մտաը [?] խածաւ պչրուհիին այս դիւական յայտնութեան առջեւ ու զարմացական շեշտով,

—Կամաց, կամաց վախնալ կ'սկսիմ քենէ, Շառլօ՛թ, գոչեց, իրաւ ատանկ նպատակ մ'ունի՞ս։

—Ինչո՞ւ չունենամ, միլիոնատէրին կինն ինձմէ արժանաւո՞ր մէկն է տեսնենք, ուրիշ կին մը ինչո՞ւ իրաւունք ունենայ կեանքի ամէն պերճանքները, շռայլութիւնները, քաղցրութիւնները վայելելու և ես զրկուած մնամ։ Եթէ սիրել է, ծերուկն ապահովաբար իր կնոջմէն հազար անգամ աւելի կ'սիրէ զիս. քանի որ կ'դողայ դիմացս, կ'դուրգուրայ վրաս, և մէկ խօսքով յիսուն հազար Ֆր.ի պատկառելի գումար մը դրաւ տրամադրութեանս տակ, ինչ որ գուցէ իր օրինաւոր կնոջն անգամ ըրած չէր կեանքին մէջ։

—Մի՛ մոռնաք սակայն որ միլիոնատէրն իբրեւ Բօլին կ'շռայլէ ձեզ համար այս ամէնը. ապահո՞վ էք որ եթէ ձեր իսկութիւնն իմանայ պիտի շարունակէ նախկին ընթացքը։

—Շատ միամիտ էք եղեր, Օրիո՛րդ. կ'կարծէ՞ք որ ցփութեան վարժուած էրիկ մարդ մը տեւական կերպով կարող ըլլայ կին մը սիրելու։ Եթէ նոյն իսկ Բօլինն ալ ըլլար իմ տեղս, մէկ երկու ամիսէն զայն ալ պիտի լքանէր ծերուկն և ուրիշի մը յարէր։ Այս կարգի ցոփակեացներ նոր նորին սիրահար են միշտ, բայց անգամ մը սանձը ձեռք առնելէս վերջ, իր կամքին կ'ձգե՞մ որ սիրէ ու չսիրէ զիս, ուզէ չուզէ գլուխ պիտի խոնարհեցնէ առջեւս։

Կամքի զօրեղ արտայայտութիւն մը կար Շառլօթի խօսքերուն մէջ. կատաղեալ հաւատքով կ'յայտնէր մտադրութիւններն ընկերուհիին, որ մէկ կողմէ կ'հիանար անոր խորամանկութեան վրայ, ու միւս կողմէ ալ կ'սոսկար անկէ։

Գիշերն այս խոհերով անցուցին երկու պչրուհիներն և հետեւեալ օրը կէս օրէն երկու ժամ առաջ հազիւ արթնցան իրենց քունէն։ Շառլօթ երէկուընէ ի վեր հրամայողական հանգամանք մը առած էր, ու իր երեւակայական ծրագիրներով աղուորիկ դեր մը ստացած էր տանտիրուհիին վրայ։ Ուստի այս վերջինը չհամարձակելով այլ եւս կարգադրութեան մը խօսքը բանալ յիսուն հազար ֆրանքին վրայ, կ'սպասէր որ ապագայ ժամերէ, միլիոնատիրուհին [°°], հաճէր հրամաններն հաղորդել։ Սակայն Նըկատելով որ Օրիորդն ամենեւին այն կողմերը չէ,

—Հիմակ, ե՞րբ է ո՞ւր չէ, կուգայ, կ'հասնի Ծովեա՛ն, ըսաւ մտահոգութեամբ, ժամ առաջ կարգադրութիւն մ'ընենք։

Եւ երկուքը մէկէն հագուեցան, շպարուեցան, ու կառք նստելով ուղղակի Քրէտի Լիոնէ դրամատունը գացին չեքին փոխարէնը գանձելու։ Երկուքն ալ հանրածանօթ էին արդէն Բերայի մէջ, հետեւաբար Դրամատան պաշտօնեան այս «կիսաշխարհիկ» կիներուն ձեռք այսչափ մեծ գումարնոց չէք մը տեսնելով, չհամարձակեցաւ մէկէն ի մէկ վճարելու։ Քիչ մը տատամսելէ ետքը Տնօրէնին ներկայացուց չէքն իր դիտողութիւններով, ու հրահանգ խնդրեց։

Տնօրէնն ալ չկրցաւ կտրուկ որոշում մը տալ։ Երկու պչրուհիները ներկայութեանն ընդունելով, խիստ փափկութեամբ սկսաւ հարցաքննել զանոնք։ Շառլօթ որ խորամանկութեանը չափ ալ յանդուգն էր,

—Բայց կարծեմ միջամտելը կ'շփոթէք Պարո՛ն, ըսաւ, պատուաւոր կնոջ մը վէսութեամբ [?]։ Եթէ նախապէս գիտնայինք որ հարցաքննութեան մը պիտի ենթարկուէինք ձեր Դրամատան մէջ, մէկ տեղ կ'բերէինք մեր փաստաբանը։

—Բնաւ ներողութի՛ւն, Տիկի՛ն, իրաւունք ունի՛ք, պատասխանեց Տնօրէնը, ինքն ալ վախնալով որ խայտառակութիւն մը չըլլայ Դրամատան մէջ։

—Ո՛ւ է Դրամատուն իրաւունք չունի կարծեմ հարցաքննելու մէկն, երբ օրինաւոր չեքով մը կ'ներկայանայ դրամ գանձելու, բաւական է որ ստորագրութիւնը ծանօթ ըլլայ Դրամատան մէջ։

—[...]ունք ունի՛ք, Տիկին, կ'կրկնէր Տնօ[...]. կարելի եղածին չափ կարճ կ[...] համար։

—Մնա[...] որ. չէքն ստորագրողն անձն, Մսիէօ Կանթեղեանին համար ալ պ[...] չէ այս կարգի դիտողութ[...] մը՝ ուրիշ անգամ պիտի չընե[...] իմ եթէ ստորագրութիւն տայ, քա[...] առանց առարկութեան չի վճ[...] իր այս տեղ։

(Տար.)

մանչերը չատ ու չատ են ժնացած էին․ ողորմելի տղաք արգահատելի երեւոյթ մ'ունէին․ իրենց ուղղուած հարցումներուն կարկամ բերան մը կ'ցուցնէին։ Դո՛ւ որ կ'պարծիս երբեմն արտադրած յառաջդէմ սանէրովդ, որք կեանքի ասպարիզում քիչ թէ չատ գիրք մը գրուած, անուն մը վաստկած են, մխիթարուէ՛ առ այժմ սա հարցն ուղղելով Սանասարեան հասցէին թէ ի՞նչ քանի՛ հատ ունի որ թէ՛ իրեն և թէ հասարակութեան պատուաբեր ըլլան։ Երբեք։

Կարեւոր է գիտնալ թէ Սանասարեան ո՛չ թէ Ազգին բարիք մ'ըրաւ ինչպէս կ'գիտցուի, այլ Տեսչութեան և գիրուկ դասատուներուն՝ որք մէկ մէկու փեսայ, աներ, աներձագ, քենեկալ են․ ըլլալով, չնչին աշխատութեան փոխարէն լեցուն և կանխիկ ամսաթոշակ կ'առնան, կ'ուտեն կ'խմեն, փա՛ռք կուտան Աստուծոյ որ այսպէս պատուական պաշտօն մը ձեռք անցնելու արժանացեր են, երանի՛ իրենց հոգւոյն (⁎⁎)։ Իսկ գալով աշխատութեան եղանակին, ձմեռն է, այն ալ թէեւ թատրոններով և են․ներով համեմեալ, որովհետեւ գարունը բացուելուն պէս օր մը վանք, օր մը պօղոչ․ երեք երկա՛ր ամիսներ ալ արտաձոր կոչուած բացօթեայ տեղ մը․ ահա դպրոցական ծրագիրը․ այսպէսով աշակերտին ալ զբօսասէր, թռուցիկ եւ կեանքի ասպարէզին մէջ պայքար մղելու անկարող ուսումնաւարտներ կ'ունենանք, ինչպէս են այժմ օրհնեալ չըջանաւարտներն որք մէյ մէկ խնդրագիր ի ձեռին ուսումնարանական Հոգաբարձութեան դուռը կ'ծեծեն Ազգ․ դպրոցաց մէջ պաշտօն մը ձեռք բերելու ձենչանքով։ Երբ այս այսպէ՛ս, Տէ՛ր Խմրագիր, դեռ կ'հարցնէ՞ք թէ ինչո՞ւ լաւ գրողներ չկան կարնոյ մէջ։

Գիտեմ թէ վարժարանն երբեք կարեւորութիւն չի տար սոյն և նման գիտողութեանց, միայն փափաքելի է իմանալ թէ վարժարանի վերմ․ կառավարութիւնը երբ կ'կարդայ այս տողերը, ի՞նչ կ'երազէ արդեօք սոյն անձերու նկատմամբ։ ԱՆՑՈՐԴ Կարին.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ՍՈՎԻ ԵՐԿԻՐԻ Ի ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Շանկայէ եկած լուրերու նայելով, դիւանագիտութեան գործն անյաջողութեան պիտի մատնուի սովին պատճառաւ, որ սկսած է զգալի ըլլալ հիւսիսային Չինաստանի մէջ։ Շանկայի չինական իշխանութիւնք վտանգին մեծութենէն սարսափելով, համաձայնած են Շանկայի մեծ գաւառին բրինձի տարեկան տուրքը դէպ ի հիւսիս փութացնել։ Արդէն 250,000 կենդինար բրինձ պատրաստ կայ նաւ դրուելով Դագու զրկուելու համար։ Անգլիական շոգենաւային ընկերութիւնք Շանկայի չինական իշխանութեանց հետ դաշինք կնքելու վրայ են, բրինձն այդ նաւահանգստէն ի Դագու փոխադրելու եւ մինչեւ մավունաները լեցնելու համար։ Դիէնձինի օտար հիւպատոսներն ալ կ'աշխատին գործին դիւրութիւններ ընծայել, թէեւ զինուորական հրամատարք առարկութիւններ կ'յարուցանեն։ «Արագ գործողութիւնք անհրաժեշտ են, կ'ըսէ հեռագիր մը, յանուն մարդասիրութեան»։

ԲՐԻՒԿԵՐԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ.— Մր․ Սդէտ՝ Ռիվիու օվ Ռիվիուզի մէջ չահեկան յօդուած մը նուիրած է Բրիւկէր նախագահի ներքին կեանքին յիչատակներուն։ Մր․ Սդէտ երկար ժամանակ Թրանսվալ ապրած ըլլալով, իր ծանօթագրութիւնք ճչտիւ կ'պատկերացնեն Թրանսվալի նախագահը, որ կ'պատրաստուի Եւրոպա գալով վերջին ճիգ մը ընելու իր երկրին անկախութիւնն ազատելու համար։ Ծանօթ է Բրիւկէր նախագահին խստամբեր բարեպաշտութիւնը, Աստուածաշունչն անոր սնարքին գիրքն է, զոր երբեմն կ'մեկնէ չատ զարմանալի կերպով։ Բրիւկէր նախագահ օր մը աղէկ մը յանդիմանելէ վերջ հետաքրքիր մը, որ կ'յայտարարէր թէ չէր ըմբռներ Երրորդութեան Խորհուրդը, աւելցուց թէ հիմա պիտի բացատրէր իրեն․—

«Աչտանակ մը առէք ձեռքերնիդ, ըսաւ, ի՞նչ ունիք․ ձանձախարիթը, որ Հայրն է, պատրոյգն որ Որդին է և բոցը՝ որ Սուրբ Հոգին է։ Եւ սակայն եթէ երեք տարբեր բաներ կան հոդ, կ'ընդունինք թէ ադոնք ամէնքը մէկ հատ են միայն, այսինքն աչտանակը։ Է՛ ուրեմն, եթէ այսպիսի բաներ հնարաւոր են ամէն օր ձեր աչքին տակ անցած բաներուն համար, ինչո՞ւ կ'առարկուիք Աստուածաշունչին մէջ ըսուածին վրայ։»

Բրիւկէրի ունակութեանց վրայ Մր․ Սդէտ կ'ըսէ․—

«Առաւել կարգ անցած է Բրիւկէր նախագահին ժուժկալութիւնը, և չի ներեր բնաւ անոնց որք չափազանցութեան կ'տանին ալքոլի գործածութիւնը։ Պաշտօնական խնջոյքներու ժամանակ ուրճ միայն կ'առնէ. եթէ բաժակաճառ մը պիտի արտասանէ, ձեռքը գաւաթ մը կաթ կ'առնէ և կը խմէ։ Բրիւկէր մինչեւ հիմա իր տան մէջ կ'գործածէ հոլանտական հին ոճով կերակուր։ Շատ արագ կ'ուտէ և օրը երեք անգամ կ'ճաշէ։ Առաւօտուն թեթեւ նախաճաշ մը, կէս օրին առատ ճաշ և իրիկունը դարձեալ թեթեւ ընթրիք մը։ Կէս օրին ընդհանրապէս մինակ կ'նստի սեղանը, որովհետեւ սովորութիւն չկայ որ տան աղջիկներն իրենց ճաչն ընեն այրերուն հետ միեւնոյն ժամերուն։ Այրերը միշտ առաջ կ'ճաշեն։ Բրիւկէր իր ընտանիքը կը կառավարէ երկաթեայ ձեռքով մը որ թաւիչէ թաթպանի մը տակ չի ծածկուիր երբեք։ Եթէ տունին մէջ պակաս բան մ'ըլլայ, խօսք չի խնայեր պատասխանատու եղողին, և ամէնուն առջեւ, իր սովորական խոչոր ձայնով։ Օտարները կ'յուզուին, կ'ամչնան, բայց ընտանիքին անդամները վարժուած ըլլալով՝ այնքան չեն յուզուիր։ Այսու հանդերձ սիրելի է իրեններուն։ Բրիւկէրի ագարակին գործաւորները միշտ կ'յարգեն զինքը, եթէ չսիրեն ալ, գիտնալով որ արդարակորով է․ թէեւ խիստ։ Նախագահին հետ անոնց յարաբերութիւնք աւատական դարու յարաբերութեանց կը նմանէին։ Այդ գործաւորներէն մին, որուն կարծիքն հարցուած էր իր տիրոջ մասին, պատասխանեց,—«Խստապահանջ է, բայց բացարձակապէս արդարասէր է։»

Բրիւկէր իր կինը քաղաքական կեանքէ չատ հեռի կ'պահէ, և Տիկին Բրիւկէր բոլորովին գեղջուկ պարզութիւն մը պահած է։

«Տիկին Բրիւկէր չատ կ'սիրուի Պօէր ժողովրդէն, մանաւանդ տառապեալներուն համար իր գորովին պատճառաւ։ Եօհաննէսպուրկի հանքային պայթումէն ետքն ա՛յն ատրճան անձնուիրութիւն ցոյց տուաւ խեղճ արկածեալ ընտանիքներուն՝ որ քանի մը չաբաթ ծանրապէս հիւանդացաւ։ Տիկին կ'խորչի ամէն նորութենէ։ Երբ ի Բրեդորիա առաջին երկաթուղւոյն բացումը տեղի ունեցաւ, չկրցաւ կայարան երթալու որոչում տալ կառախմբոց ժամանման և մեկնման ներկայ ըլլալու․—Մինչեւ ցորդ տարեցայ առանց սատնկ բաներ տեսնելու, ըսաւ, և հիմակ ի՞նչ կ'ելնէ զանոնք տեսնելէս»

Իբրեւ պետական մարդ, Բրիւկէր նախագահ կառավարելու եզական ձեւեր ունի։

Բրիւկէր հետեւեալ առակն ըսաւ պօէր պաշտօնատարի մը, որ կ'խնդրէր իրմէ Բրեդորիայի մտնել․— «Ես պետական մարդ չեմ, ագարակատէր մ'եմ միայն, եւ ագարակին մէջ, երբ եզները սայլի մը կ'լծուին, ամէնէն խեռը խարազանին մօտ կ'դնեն, մինչդեռ առաջ կ'դրուին այն եզները՝ որք հլու են բոլորովին։ Այս կերպով խեռ անբան անասուններն են որ հարուածները կ'ընդունին, որոց պէտք ալ ունին, մինչդեռ հլու եզինք խարազանի պէտք չունին բնաւ։ Կառավարութեան համար ալ այնպէս է։ Երբ գործս անկարգապահ պաշտօնատարներու հետ է, զանոնք քովէս չեմ հեռացներ որպէս զի ի հարկին կարենամ պատժել և աշխատելու ստիպել զանոնք․ գալով հաւատարիմ և հանդարտաբարոյ անձանց, զանոնք կ'զրկեմ հեռուներն այնպիսի պաշտօններու ուր պէտք չունին իմ յարատեւ հսկողութեանս։ Ահա թէ զձեզ ինչու համար չեմ մտեցներ Բրեդորիայի, որովհետեւ ամէն վստահութիւն ունիմ ձեր վրայ։»

Իրաւ է որ Բրիւկէր նախագահ չատ հարուստ է, բայց զանազան նըպատակաւոր զրոյցներ կան իր հարստութեան ծագման վրայ։ Մր․ Սդէտ կ'ցուցնէ թէ զարմանալու բան չկայ նախագահին հարստութեան վրայ, Բրիւկէր իր հարստութիւնը կ'պարտի իր գեղջուկի ծանօթ նրբամտութեան։

«Բրիւկէրի բախտը միշտ յաջողած է իր առեւտրական գործառնութեանց մէջ․ բախտաւոր մարդ եղած է։ Ասկէց տասն եւ հինգ տարի առաջ գնեց Ռանտրիֆէ քիչ մը հեռի «Կէտուլտ» ըսուած ագարակն 1,500 անգլ․ ոսկիի (37,800 Փր․)։ Ագարակը տարուէ տարի իրեն արդիւնք բերաւ 130,000 անգլ․ ոսկի (4 միլիոն 250,000 Փր․)։ Նախագահն ամէն անգամ որ իր կալուածներէն մին ընկերութեան մը ծախած է, հնչուն դրամ առած է և մերժած է ոսկէ արժէթուղթ։ Այս պարագային իր պատասխանը միշտ կլոր․ րուկ եղած է․—«Ո՛չ, ձեր թուղթերը ձեզ պահեցէք և փարա տուէք մեզ, եթէ արժէթուղթ առնեմ, դուք անոնց գինը կ'իջեցնէք յանկարծ և ես վախէս զանոնք ծախելու կ'ստիպուիմ։ Ետքը կ'բարձրացնէք և կորսնցնողն ես կ'ըլլամ։»

Մր․ Սդէտի յօդուածը, չահագրգիռ իրողութիւններով և հետաքրքրական մանրամասներով լի, կ'հասկցնէ թէ ի՛նչ բնաւորութեան տէր մարդիկ են Պօէրք, մանաւանդ Բրիւկէր նախագահ։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ ՅԱՆԳԼԻԱ.— Մր․ Չէմպրլէնի դէմ Ազատականներուն ատելութիւնն ու թշնամանքն երթալով կ'սաստկանան։ Ընտրութեանց միջոցին Ազատականք իրենց ճառերուն մէջ ամէնէն աւելի կ'հարուածեն զՉէմպրլէն, որ սակայն լեզուի դառնութեան տեսակէտով իր հակառակորդներէն վար չի մնար։ Ազատականներուն մէկ նախատինքին կ'պատասխանէ երկու նախատինքով․ հետեւեալ դէպքը կ'ցուցնէ զայս․—Ազատական ընտրելի Մր․ Ֆիլիբ Ստանհոբ իր ընտրական յայտարարութեանց մէջ ամբաստանեց զՉէմպրլէն թէ Թրանսվալեան պատերազմին յառաջբան ծառայող Ճէյմսընի արշաւանքին կազմակերպիչներուն գլխաւորն էր Չէմպրլէն։ Գաղթային նախարարն հետեւեալ կերպով պատասխանեց․— «Ֆիլիբ Ստանհոբի յայտարարութիւնք յայտնի ստախօսութիւններ են։ Չկայ և չէ եղած բնաւ ո և է թղթակցութիւն որ իմ մեղսակցութիւնս ապացուցանէ Ճէյմսընի արշաւանքին մէջ։ Ամէն ջանք ըրի այդ արշաւանքը կասեցնելու համար»։ Մր․ Ֆ․ Ստանհոբ գիշերանց հետեւեալ նամակն ուղղեց Չէմպրլէնի․—«Պարո՛ն, առանց զիջանելու ձեր գործածած գռեհիկ լեզուն որակելու, հիմա պատիւ ունիմ ծանուցանել ձեզ թէ պատրաստ եմ դատարանի առջեւ ապացուցանել ձեր մասին ըրած բոլոր յայտարարութիւններուս ճշտութիւնը»։

—Թայմզ կ'ըսէ թէ բոլոր ընտրելիք բանակին մէջ բարեկարգութիւն ներմուծելու հարկին վրայ կ'խօսին, բայց ոչ ոք կ'խօսի նաւատորմին վըրայ, և «սակայն», հակառակ Մր․ Կօշընի ջանքերուն, վստահ չենք թէ անգլ․ նաւատորմիղն իր բարձր նպատակին հասա՞ծ է։»

ՄՐ․ ԿՕՇԸՆ, որ քաղաքական ասպարէզէն կ'քաշուի, ինչպէս գրեցինք անցեալ օր, վերջին տարիներուն մէջ Անգլիոյ ամենափայլուն քաղաքական անձնաւորութիւններէն մին եղած է։ Ծագմամբ գերմանական, Թոռ կէօթէի դրամաճառին, Լոնտոն հաստատուած հարուստ դրամատէրի մը զաւակ, Օքսֆորդի համալսարանին մէջ մէտէօր մը եղաւ, յաջորդաբար չահելով համալսարանին բոլոր դափնիները, պատիւները, աստիճանները, մրցանակները։ 32 տարեկան հասակին մէջ, 1864ին, Լոնտոնի Միջնաքաղաքին կողմէ երեսփոխան ընտրուեցաւ, բայց այն ատեն դեռ ազատական էր։ Կլատսդոն, որ գեռատի գիտնականին դասական դաստիարակութեան բոյրը խնդութեամբ կ'ընչէր, նախարար ըրաւ զայն, երբ դեռ 35ը թեւակոխած չէր։ Հիմա Վիքդորիա Թագուհիին ամէնէն հին անձնական խորհրդականն է։ 1868—1874ին կլատսդոնեան դահլիճին ժամանակ՝ ամէն մասերով աշխատակցած է արդի Անգլիոյ բարգաւաճման։ 1830ին էր որ Կօշըն իր պետին հետզհետէ աճող արմատականութենէն դժգոհ մնալով, զատուեցաւ անոր իւլանտական քաղաքականութեան պատճառաւ, նոյն թուականին էր որ հրաժարեցաւ կ․ Պոլսոյ դեսպանութենէն։ Մր․ Կօշըն իբրեւ Միութենական, իր անունը կապեց մանաւանդ մեծ գործերու հետ։ Ինքն էր որ իբրեւ ելմտական նախարար 3% փոխառութեանը կնքեց Անգլիոյ հանրային պարտքը փոխելու համար։ Ինքն էր որ իբրեւ ծովային նախարար՝ հինգ տարիէ ի վեր կ'աշխատէր նաւատորմին վերաշինութեան, որ կրկնապատկեց Անգլիոյ նաւային զօրութիւնը։ Մր․ Կօշըն կ'քաշուի 68 տարեկան հասակին մէջ—Լորտ Սալըզպըրիէն երկու տարեկան պզտիկ, Մր․ Չէմպրլէնէ չորս տարեկան մեծ, Խորհրդարանական մեծ դէմք մ'է որ կ'անհետի։

ԽՏԻՎԻԷ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Թայմզի մէջ հրատարակուած երկար նամակ մը խստիւ կը պարսաւէ Խտիվէ չոգենաւային ընկերութիւնը, որ հիմա անգլիական եղած է, իր նաւերուն ապահովութեան մասին բոլորովին անհոգ ըլլալուն համար։ Շարքիէի ընկղմելուն վրայ խօսելով, նամակագիրը կ'յիչեցնէ թէ ասկէց վեց ամիս առաջ նոյն ընկերութեան մէկ չոգենաւն ալ ընկղմեցաւ, որուն համար Սուէզի Նաւային Դատարանն Ընկերութեան մասին յայտ աննպաստ վճիռ տուաւ։ Այդ վճռին մէջ ըսուած էր որ, թէեւ չոգենաւը թղթատարական պայուսակները կ'կրէր և 300է աւելի ուղեւոր ունէր, բոլորովին անյարմար և խեղճ վիճակի մէջ ճամբայ ելած էր, առանց նաւարկութեան սովորական գործիներն ունենալու, թերակատար կողմնացոյցներ ունէր, անբաւական մակոյկներ, և թէ նախապէս նաւաբեկութեան մը հանդիպելէ ետքը նոր քննութեան ենթարկուած չէր։ Ընկերութիւնը Սուէզի դատարանին առջեւ, այսպիսի փայլուն և անհերքելի ապացոյցներու դէմ, սա՛ ողորմելի և վրան բաց առարկութիւնն ըրաւ թէ, թէեւ նաւն անգլիական էր, անգլիական դրօշ կը պարզէր, և պաշտօնեաներէն մեծագոյն մասն Անգլիացի էին, սակայն Անգլիոյ ծովային կանոններուն ենթակայ չէ, քանի որ իր նաւերէն և ոչ մին անգլիական նաւահանգիստ մը կը հանդպի։ Ի՛նչ ողորմելի պատճառաբանութիւն։ Նոյն ընկերութեան չոգենաւուց կրկնակի նաւաբեկութեանց առաջ բերած գայթակղութիւնը, կ'ըսէ Թայմզի նամակագիրը, այս անգամ ահա կրկնուեցաւ Շարքիէի ընկղմամբ։ Ասիկա բնաւ պատիւ չի բերեր Անգլիոյ ծովային վաճառականութեան և կ'մնասէ անոր չահերուն, ուստի հարկ է որ նոյն Ընկերութեան լաւ դաս մը տրուի։ Այս դասը տուողը փնտռելու համար, կ'չարունակէ յօդուածագիրը, չատ հեռու երթալու չէ։ Լորտ Բրօմըր (անգլիական գործակատար ի Գահիրէ) պէտք է ազդու գործողութեամբ և օժանդակութեամբ Թայմզի բողոքներուն վերջ տայ Խտիվէէի այս գայթակղութեանց, պնդելով որ ընկերութեան նաւերէն իւրաքանչիւրն յատուկ քննութեան մը ենթարկուի Ալեքսանդրիոյ և Սուէզի նաւահանգիստներուն մէջ՝ ճամբայ ելնելէ առաջ։ Խտիվէէ ընկերութիւնը զանազան ազդեցութեանց պաշտպանութիւնը կ'վայելէ, պիտի ըսուի։ Եթէ այսպէս է, կ'ըսէ նամակագիրը, Լորտ Բրօմըր պարտաւոր է թղթատարական պայուսակներն այս Ընկերութեան նաւուց տալու առանձնաչնորհումն ու այս առթիւ վճարուած թոչակն ետ առնել։

ԽԱՐԴԱԽՈՒԱԾ ՁԵՌԸ ԵՒ... ՊՕԷՐԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.—1896 ապրիլին Ալպերդ Բռունգըր, 28 տարեկան Անգլիացին, 378 անգլ․ ոսկիոց չէք մը խարդախած և գանձած էր։ Այդ թուականէն ի վեր դատ կ'ատեանուէր։ Անցեալ օր դատախազ սեղանաւորը դատարանին ներկայանալով, յայտարարեց թէ Ալպերդ Բռունգըրի դէմ դատ չունի, որովհետեւ ամբաստանեալն Հարաւափրիկեան պատերազմին մասնակցելով, ծանր վէրքեր առեր է Էլանտսլակդի և Սբիօն Քոբի ճակատամարտներուն մէջ։ Դատարանն ունկնդիրներու ծափերուն մէջտեղ անպարտ արձակեց ամբաստանեալը։— Բայց նոյն օրը, Ճօրճ Պըքըլ, 39 տարեկան, վեց ամսուան տաժանակիր աշխատութեան կ'դատապարտուէր՝ խարդախ պատրուակներով ուտելիք և դրամ չորթելուն համար մաքսային պաշտօնատարէ մը։ Այնպէս ձեւացուցած էր թէ իբրեւ զինուոր ծառայած էր զօրավար Պուլլըրի մղած տաժանելի գործողութիւններուն միջոցին, և հիմա հիւանդանալով Անգլիա դարձած էր, և թէ ի մօտոյ յինապետի հանգստեան թոչակով պիտի քաշուէր բանակէն, մինչդեռ երբեք չէր գացած Հարաւային Ափրիկէ, դասալիք ըլլալով իր զօրագունդէն։

ՔԱՐԻՒՂՆ Ի ՌՈՒՄԱՆԻԱ.— Պուքրէչի անգլիական հիւպատոսին տեղեկագրէն կ'երեւի թէ վերջերս քարիւղի առեւտուրը մեծ յառաջդիմութիւններ ըրած է այդ երկրին մէջ։ Հիւպատոսը կ'յայտարարէ թէ Ռումանիոյ քարիւղն հրապարակին վրայ պիտի երեւի ի մօտոյ իբրեւ մրցակից քարիւղ արտադրող ուրիշ երկիրներու հետ։ Ռումանական քարիւղի տեսակն աւելի լաւ է, բայց ինչ ինչ պարագաներ կ'ուշացնեն արագ ծաւալումը ռումանական քարիւղին։ Ասոնցմէ մին է արտադրուած քարիւղին փոխադրութեան միջոցներուն անբաւականութիւնը, և այս պատճառաւ ներկայ միջոցներուն սաստիկ սղութիւնը, որով քարիւղի կեդրոններուն մէջ աշխատութիւնք երբեմն բոլորովին կը դադրին։ Եթէ անգամ մը փոխադրութիւնը բանաւոր ձեւ մը առնէ, Ռումանիա կարող պիտի ըլլայ մրցիլ Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ հետ եւրոպական հրապարակներուն վրայ, մանաւանդ որ Սեւ ծովու և Դանուբի վրայ նաւահանգիստներ ունենալու առաւելութիւնն ալ ունի։ Եթէ այդ նաւահանգիստներ յատուկ խողովակներու միջոցաւ քարիւղաբեր կեդրոններուն հետ կապուած ըլլային, ռումանական քարիւղին ծաւալման արգելքներն ըստ մեծի մասին պիտի վերնային։ Չորս գլխաւոր գաւառներուն արտադրութիւնը 1895ին 14,600 թոնօ էր, երեք տարի վերջ չափը բարձրացաւ 134,180 թոնոյի, եւ ապա երեք տարի վերջն ալ գրեթէ տարին 1 միլիոն թոնոյի կ'հասնի։

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԻ ՄԸ ՎՐԱՅ.—Կուադէմալայի (Ամերիկա) գերման գործակատար Հէռ Ֆօն Էյպ կառքով իր ամարանոցը կ'վերադառնար Սեպտ․ 15ին իրիկուան դէմ, կուատէմալա քաղաքէն դուրս, երբ երկու ծպտեալ մարդիկ յարձակում ըրին անոր վրայ։ Հարուածներ փոխանակուեցան, Հէռ Ֆօն Էյպի արձակած մէկ գնտակը մտաւ յարձակողներէն մէկուն թեւին մէջ, մինչ Գերմանացին բնաւ չվնասուեցաւ։ Ցետ քննութեան իմացուեցաւ որ երկու ծպտեալ մարդիկը գաղտնի ոստիկաններ էին։ Հետեւաբար, գործակատարը պահանջեց նախ իրենց պետին պաշտօնանկութիւնը, նաեւ յանցաւոր պաշտօնէից պատժուիլը։ Պահանջեց նաեւ որ այսուհետեւ իր պաշտպանութեան համար հեծեալ պահակներ պիտի ունենայ կառքին ետեւէն։ Կուադէմալայի կառավարութիւնն անմիջապէս հաւանեցաւ այս պահանջումներուն, և Հանրապետութեան նախագահն ու արտաքին գործոց նախարարն անձամբ Գործակատարին տունն երթալով ցաւ յայտնեցին դէպքին վրայ։

ԲՈՒՐԴԻ ՍԱԿԱՐԱՆՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ.— Ռուպէի (մեծ կեդրոն բրդեղինաց ի Ֆրանսա) Առեւտրական Սենեակը բողոքագիր մատոյց վաճառականութեան նախարարին, որ մտադիր է այդ քաղաքին բուրդի սակարանն առժամապէս փակել, բուրդի վրայ գործ տեսնող վաճառականներուն չահադիտութիւնն անյաջողութեան մատնելու իբրեւ միջոց մը։ Սենեակը կ'յայտարարէ թէ Սակարանին չքնումն անհարկի տագնապ առաջ պիտի բերէ, ապառիկ գործառնութիւնները (հավա) պիտի չարգիլուին այս կերպով, եւ բրդեղինաց ճգնաժամն աւելի պիտի ծանրանայ, ժողովրդեան մէջ սա կարծիքն առաջ բերելով թէ ճգնաժամն իրականէն աւելի ծանր է, և այս պատճառաւ քաղաքին առեւտուրը պիտի մնասուի առանց օգտակար արդիւնք մ'առաջ գալու։

ՏՌԱՄ ՄԸ Ի ՋԱՐՄՔՕԷ—ՍԷԼՕ.— Բեդերսպուրկէ Լոնտոն գրուած նամակ մը մանրամասնօրէն կ'պատմէ այն ընտանի տռամը, որ Սեպտ․ 12ին տեղի ունեցաւ ի Ջարսքօէ—Սէլօ, ուր Պառոնուհի Վռանկէլ, կին ռուս դիւանագէտի մը, նախանձու կատաղի վայրկենի մը մէջ ատրճանակով զարկաւ սպաննեց իր տասնեւութ տարեկան քոյրը, և ապա ինքզինքն յանձնեց ոստիկանութեան․—«Վռանկէլ ընտանիքն և իրենց երեք փոքր զաւակները Ցունիսէն ի վեր կ'բնակէին Մր․ Բոլքինէ վարձու բռնուած տան մը մէջ։ Անոնց հետ կ'բնակէր կնոջ քոյրը, որ գեղանի աղջիկ մ'էր։ Ոճիրը կանխամտածութեամբ և յետ բազում խորհրդածութեան գործուած է։ Պառոնուհի Վռանկէլ իր ամուսնոյն բացակայութենէն օգուտ քաղեց։ Պառոն Վռանկէլ Բեդերսպուրկ գացած էր։ Իր զաւակները տունէն դուրս հանեց պտոյտի մը համար, բոլոր դուռները գոցեց և ապա զարկաւ իր քոյրը։ Պառոն Վռանկէլ առաջին անգամ ի Դոմսք (Սիպերիա) ճանչցած էր իր կինն ու անոր քոյրը։ Առաջին վայրկեննէն սկսեալ Պառոնուհին կ'նախանձէր։ Չէր կրնար ներել որ իր ամուսին ամենաթեթեւ յարգանք մ'ընէ ո և է ուրիշ կնոջ, և իր նախանձ մասնաւորապէս սաստիկ էր քրոջը նըկատմամբ։ Սովորութիւն ունէր գիշեր ատեն տանը բոլոր դուռները գոցել, այսու հանդերձ իր դժբախտ քոյրը կասկածելի նկատուելու ո և է պատճառ չէր տար, և հիմա իրողութիւնք ապացուցած են թէ հէք քոյրը բոլորովին անմեղ է։ Դիազննութիւն կատարուելով մարմնոյն մէջ երեք գնդակ գտնուեցան, մին ծոծրակին մէջ, մին ալ ուսին վրայ, միւսը կուրծքին մէջ։ Եղկելին թաղուեցաւ ի Ջարսքօէ—Սէլօ․ ահագին բազմութիւն մը կ'հետեւէր դագաղին։ Իր վերջին զաւակին ծնունդէն ի վեր, Նախանձոտ Պառոնուհին հետզհետէ ջղային մենամոլութեան մը ենթարկուած էր, այնպէս որ ընտանեկան յարկը դժոխք մը դարձաւ։ Մարդասպանուհին հիմա Ջարսքօէ—Սէլոյի բանտին հիւանդանոցն է, կարծես եղածէն բան մը չի գիտեր և զաւակներուն մէջ ինկած է չարունակ։ Երբ հարցաքննիչ դատաւորը զայն տեսնելու գնաց Պառոն Վռանկէլի քրոջ հետ, չնորհակալութիւն յայտնեց անոնց որ իր զաւակներն իրեն այցելութեան կ'բերեն, մինչդեռ դէպքէն ի վեր զաւակները տեսած չունին իրենց մայրը։ Բնաւ բան չուտեր։ Գործը մասնագէտ բժիշկներու յանձնուած է, և կ'երեւի թէ առանց դատավարութեան անպարտ պիտի արձակուի։

ՄԵԿՆՈՒՄ ՎԵՀ. ՇԱՀԻՆ

Օգոստափառ Սուլթանին հիւր Վեհ․ Շահն այսօր պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս։ Նորին Պարսիկ Վեհափառութեան ժամանման առթիւ ի գործ դրուած ընդունելութեան արարողութիւնք, այսօր մեկնելուն առթիւ ևս, ճչտիւ պիտի գործադրուին։ Իր նստած Իզզէտտին չոգենաւին նաւահանգիստէն դուրս ելնելու պահուն, Օսմ․ պահականաւը թնդանօթ արձակելով, պիտի ողջունէ։

—Ինչպէս ծանուցինք, Վեհ․ Շահն երէկ Պոլսոյ կողմն անցնելով, այցելեց Այա—Սոֆիայի մզկիթը։ Ժամ 4½ին Մէրասիմի Քէօշկէն մեկնեցաւ պալատական քառաձի կառքով մը, Իր ձախ կողմն ունենալով պարսիկ Մեծ—Եպարքոս Ալի Ասղար Խանը, և Իր դիմացը հիւրամեծար Թիւրխան փաշան և Վէզիրի Տէրպար Միրզա Մահմուտ խանը։ Վեհ․ Շահին հետեւորդները պալատական երկձի կառքերու մէջ նստած էին իրենց հիւրամեծարներուն հետ։ Թափօրը ցամաքի ճամբով հասաւ Թոփհանէի քարափը, ուր զինուորական պատիւներ ընծայուեցան։ Ն․ Պարսիկ Վեհափառութիւնն Իր հիւրամեծարներուն և հետեւորդներուն մէկ մասին հետ կայս․ Պէյլէրպէյ չոգենաւակը, և միւս հետեւորդներն ու հիւրամեծարներն ալ Մէսէբրէդ և Նէվրէս չոգենաւակները նստան։ Պէյլէրպէյ չոգենաւակը ժամ 5ին հասաւ Սիրքէճիի քարափը, որ այս առթիւ դրօշներով չքեղօրէն զարդարուած էր։ Շահը ցամաք ելնելով, ողջունուեցաւ զինուորական ու քաղաքապետական իշխանութեանց կողմէ։ Ցետոյ պալատական քառաձի կառքով մը, իր հետեւորդներն ալ պալատական երկձի կառքերով, և բազմաթիւ թիկնապահներու ուղեկցութեամբ, Բ․ Դրան պողոտային և Տիվան—Եօլուի ճամբով Այա-Սոֆիայի մզկիթը գնաց։ Վեհ․ Շահը մզկիթին ապակեայ դռնէն ներս մտնելով, մեծ գմբէթին տակէն յառաջացաւ մինչեւ Միհրապին առջեւ, և հոն կանգ առնելով, գմբէթին աջ ու ձախ կողմերը դիտեց ամենայն ուչադրութեամբ։ Այս միջոցին հիւրամեծար Թիւրխան և Ֆերիդ Ահմէտ Ալի փաշաներէն ինչ ինչ տեղեկութիւններ խնդրեց մզկիթին նկատմամբ։ Երկու փաշաներն խկոյն պէտք եղած բացատրութիւնները տալով, Ն․ Վեհափառութեան ցոյց տուին այն քարն որ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտի յաղթական թուրին հարուածին դրոշմը կ'կրէ, ինչպէս նաեւ այն տեղն, ուր աշխարհակալ Սուլթանն իր ձեռամբ վերտառութիւն մը գրած է։ Վեհ․ Շահը մզկիթ մտնելէն առաջ և դուրս ելնելէն ետքը, երկիցս Իր լուսանկարը քաշել տուաւ երկու տարբեր դիրքերով։ Ցետոյ թափօրն Այա-Սոֆիայի մզկիթէն մեկնելով, Տիվան—Եօլուի, Սուլթան Մահմուտի դամբարանին, Բ․ Դրան պողոտային, Էմին-Էօնիւի, կամուրջին, Ղալաթիոյ ու Թոփհանէի ճամբով հասաւ Տոլմա—Պահչէի պալատան առջեւ։ Վեհ․ Շահը ժամ 6ին Տոլմա—Պահչէի պալատը մտնելով, աչքէ անցուց զայն, Պալատէն դուրս ելնելու ատեն, դարձեալ քաշել տուաւ իր լուսանկարը։ Նորին Պարսիկ Վեհափառութիւնը Տոլմա—Պահչէի Պալատէն ուղղակի Մէրասիմի Քէօշկը վերադարձաւ, և ժամ 7ին հասեց, մինչ կայս․ Պալատան երաժշտախումբն օրհնեալ արտայայտ եղանակներ կ'ածէր։ Վեհ․ Շահն երաժշտախումբին նուագած եղանակներէն չատ ախորժելով, անոնց ձայնագրութիւնները խնդրեց, որք խկոյն մատուցուեցան։

Կայս․ Կոչունք․—Օգոստափառ Սուլթանն երէկ գիշեր փառաւոր կոչունք մը տուաւ ի պատիւ Իր Վեհափառ հիւրին, Եըլտըզի կայս․ Պալատան մէջ։ Վեհ․ Շահը Մէրասիմի Քէօշկէն փառաւոր կառքով մը կայս․ Պալատ գնաց, մինչ Նուագածուաց խումբը պարսկական քայլերգը կ'ածէր։ Վեհ․ Շահն ընդունելութեան մեծ դահլիճն առաջնորդուեցաւ, ուր երկուքին վեհապետք պահ մը տեսակցեցան։ Ցետոյ Օգոստափառ Սուլթանն Իր Վեհափառ հիւրն առաջնորդեց Սեղանատուն։ Սեղանն յարդարուած էր ուղղանկիւն ձեւով, որուն մէջ տեղ, պատուակալ կողմը բազմած էր Օգոստափառ Սուլթանն Իր աջ կողմն ունենալով Իր Վեհափառ հիւրը, կայս․ կոչունքին ներկայ գտնուելու պատիւ ունեցան Էմին—Իւս—Սուլթան Միրզա Ալի Ասղար խան, Վէզիրի Տէրպար Հաքիմ—իւլ—Միւլք Միրզա Մահմուտ խան, արարողապետ Ջաֆիր—իւտ—Տէօվլէ Միրզա Ալի խան, Վէզիրի Մալիէ Նասըր—իւլ—Միւլք Միրզա Էպուլ—Գասըմ խան, Շահին Պալատան հրամատար Սէրտար Մէհմէտ Պագըր խան, և Շահին միւս բարձրաստիճան հետեւորդներէն ոմանք. Մեծ—Եպարքոս Խալիլ Րիֆաթ փաշա, Պետական Խորհրդոյ Նախագահ Սայիտ փաշա, Արտաքին գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշա, հիւրամեծար Թիւրխան փաշա, կայս․ անձնապահ զօրաց սպայակոյտին պետ Միւշիր Շաքիր փաշա, կայս․ Պալատան Ա․ Քարտուղար Թահսին պէյ, Բ․ Քարտուղար Իզզէթ պէյ, Ա․ սենեկապետ Հաճի Ալի պէյ, Բ․ սենեկապետ Նուրի փաշա, հիւրամեծար Ահմէտ Ալի փաշա, Թէհրանի օսմ․ դեսպան Շէմսէտտին պէյ։ Օտար դեսպանք ևս հրաւիրուած էին։ Ներկայ գտնուեցան իտալական, գերմանական, ռուսական, սպանիական, սերպիական, Սեւ Լերան, պելժիական դեսպանները, ինչպէս նաեւ հելլենական, ամերիկեան, հոլանտական, աւստրիական, ֆրանսական, անգլիական և ռումանական գործակատարներն ու պուլկարական գործակատար Մ․ Կէչով։ Դեսպանատանց Ա․ թարգմանները ևս, կայս․ սեղանատան յարակից ուրիշ սենեկի մը մէջ, մասնաւոր սեղանի մը վրայ ճաչեցին։ Արարողապետ և կայս․ Դիւանին թարգման Իպրահիմ պէյ և Խարիճիյէի արարողապետ Ղալիպ պէյ, իրենց օգնականներուն հետ, կայսերական կոչունքին առթիւ հրաւիրեալները կը պատուասիրէին։ Կոչունքին բովանդակ տեւողութեան միջոցին, կայս․ Պալատան նուագածուաց խումբն անընդհատ նուագեց ախորժելի եղանակներ։ Կոչունքէն վերջ, Ն․ Կայս․ Վեհափառութիւնն Իր վեհափառ հիւրին հետ ընդունելութեան դահլիճը մտաւ ուր ընդունելութիւն մը կատարեց։ Վեհ․ Սուլթանին քովը կ'գտնուէին Մեծ—Եպարքոս Խալիլ Րիֆաթ փաշա, Իրանի Մեծ Եպարքոս Ալի Ասղար խան, Արտաքին գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշա, Պետական Խորհրդոյ Նախագահ Սայիտ փաշա, եւ կայս․ Պալատան բարձր պաշտօնատարք։ Օգոստափառ Սուլթանն օտար դեսպաններէն մասնաւորապէս ընդունեց իտալական, գերմանական, ռուսական եւ պարսկական դեսպանները։ Այս ընդունելութեան միջոցին, Վեհ․ Շահն Օգոստափառ Սուլթանին աջ կողմը նստած էր։ Ընդունելութենէն վերջ, Վեհ․ Շահն իր հրաժեչտի ողջոյնն ու չնորհակալութիւնը մատուցանելով Վեհ․ Կայսեր, վերադարձաւ Մէրասիմի Քէօշկը։ Օտար դեսպանք ևս իրենց չնորհակալութիւնը մատուցանելով վերադարձան։ Կայս․ կոչունքին առթիւ, երէկ գիշեր չքեղապէս լուսազարդուած էին Եըլտըզի չրջակայքը։

—Վեհ․ Շահն երէկ գիշեր զանազան պատուանչաններ չնորհեց օսմ․ նախարարներուն և պալատական բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն։ Պարսկաստանի արարողապետն իր ձեռամբ յանձնեց նոյն պատուանչանները։

—Պարսկաստանի մեծ—Եպարքոսն երէկ Շէյխ—իւլ—Իսլամ Ճէմալէտտին էֆ.ի Օրթագիւղի ծովեզերեայ ապարանքն երթալով, Վեհ. Շահին այցաքարտ յանձնեց։

—Օգոստափառ Սուլթանը կայս. յախճապակիի գործարանին արտադրութիւններէն գեղեցիկ նմոյշներ նուիրեց իր Վեհափառ հիւրին։

—Վեհ. Շահն հրաման ըրաւ իր դեսպանին, որպէս զի պարսկական դեսպանատան ու Հանրային Պարտուց պաշտօնատան միջև գտնուած թափուր գետինը գնելով դեսպանատան պարտէզին միացնէ։

—Վեհ. Շահին գոհարավաճառ Սամի—իւլ—Մուլք և Ռէզիք ականակուռ ծխատուփ մը ընծայեցին իրենց վեհապետին։ Նոյնպէս ադամանդազարդ ծխատուփ մը նուիրեցին Պարսկաստանի Եպարքոսին և Վէզիրը Տէրպարի։

—Պարսկաբնակ խաներուն մէջ երէկ գիշեր եւս լուսավառութիւնք, խրախճանութիւնք և նուագածութիւնք կատարուեցան։

—Վեհ. Շահը Հոկտ. 16/29ին պիտի հասնի ի Ռուսիա։

—Կայս. Թիկնապահ և գծագրիչ Պէտրի պէյ Վեհ. Շահին ընծայեց գեղեցիկ իւղաներկ մը, որ Եգիպտոսի Հիւսէյնիէ մզկիթին ներքին տեսարանները կ'ներկայացնէ։

—Վեհ. Շահը՝ երէկ ցերեկուան ճաշէն վերջ, ոսկերիչ Պապազեան էֆէնտին իր քով հրաւիրելով, շատ մը հազուագիւտ գոհարներ գնեց։

—Ն. Պարսիկ Վեհափառութիւնը ականակուռ ընչատուփ մը նուիրեց Շէյխ—իւլ—իսլամ Ճէմալէտտին էֆ.ի։

Շահին ետրաղական ճամբորդութիւնը.— Ն. Վեհափառութիւն Ռուսիոյէ սկըսաւ իր պաշտօնական ճամբորդութիւն՝ Թէհրանէ ճամբայ ելնելով բացառիկ պայմաններու մէջ։ Քառասուն և ութ ժամ պէտք է մինչեւ Ռէշդի նաւահանգիստն երթալու, եւ ապա մինչեւ Պաքու և մինչեւ Տփղիսի երկաթուղւոյ կայարանը, կարելի է տասներկու օրէն երթալ։ Բայց Շահն այս միջոցն երկու ամիսէն կտրեց։ Իրաւ է որ այս կերպով կրցաւ պտոյտ մը կատարել իր Տէրութեան մէկ մասին մէջ, և մանաւանդ երկար ատեն մնալ ի Դաւրէժ, տէրութեան երկրորդ քաղաքը, և իր բնակութեան վայրը՝ երբ դեռ գահաժառանգ էր, և ուր կ'փափաքէր այցելել։ Շահին ուղեկցեցաւ ճշմարիտ բանակ մը. 2 գունդ հետեւակազօրք, 500 անձնապահ ձիաւոր, 100 խազախ, ընդամէնն 2000 հոգիէն աւելի։ Շահը բաց լանտոյով կ'երթար, իր սենեկապանք ձիով անոր կը հետեւէին։ Պալատական կառքերուն երկար շարքին ետեւէն և ծառաներու՛լ աւելի երկար շարքին ետեւէն կուգային բեռնաբարձ կառքերը, եւ այսպէս բոլոր հետեւորդներուն թիւը 6000էն 7000 էր, իսկ բեռնաբարձ անասուններուն թիւը 7000էն 8000։

Վեհ. Շահը Թէհրանէն մեկնեցաւ Ապրիլ 15ին. փոքրիկ բանակը Խազէ լեռնաշղթային (որ 2000 մետր բարձր սարահարթ մ'է) ստորոտէն յառաջացաւ. իրիկունները վրանները կ'կանգնէին, անասունները կ'քակէին, և երկրորդ օրը դարձեալ ճամբայ կ'ելնէին, բայց դանդաղաքայլ, այնպէս որ քսան և հինգ օր հարկ եղաւ Դաւրէժը մայրաքաղաքէն բաժնող 600 կամ 700 քիլոմէտր միջոցը կտրելու համար։ Դաւրէժ տօնի մէջ էր, յաղթական կամարներ ճամբուն վրայ, և ամբողջ նահանգին ժողովուրդը քաղաքին դուռները խռնուած էր Շահին ժամանումը դիտելու։ Շահն երեք օր հանգիստ ըրաւ ի Դաւրէժ, և ապա Գարատաղ ըսուած լեռներուն մէջէն ճամբորդութիւնը վերսկսաւ, և Գարա Սուլի հովտէն իջնելով հասաւ սահմանագլուխը, ի Ջուլֆա, Երասխի վրայ։ Բանակին մեծ մասն և սպասաւորք կեցան ի Դաւրէժ, ուր պիտի սպասեն մինչեւ իրենց վեհապետին վերադարձը։ Թէհրանէն մինչեւ սահմանագլուխ ճամբորդութեան այս մասն 2,500,000 ֆր. ծախքով եղած է։ Սահմանագլխին վրայ, ի Ջուլֆա, Ցարին կառավարութեան կողմէ ներկայացուցիչ մը կ'սպասէր Վեհ. այցելուին՝ Երասխ գետի ռուսական եզերքին վրայ։ Շահին հետեւորդներն այն պահուն վաթսուն հոգի էին միայն։ Պատրաստուած յատուկ կառքերով ճամբայ ելան ուղեկցութեամբ Խազախներու դէպ ի Աղստեւ, որ Պաքուէ ի Տփղիս տանող երկաթուղւոյ կայարանն է։ Անկէց նոր կառքերով Կովկասի լեռներուն մէջէն Շահն հասաւ ի Վլատիկաւկաս, Տաղստանէ Մոսկուա տանող մեծ գծին վերջին կայարանը։ Շահն այնուհետեւ միշտ երկաթուղիով ճամբորդեց մինչեւ Բոնդրէքսէվիլ [Ֆրանսա]։ Սակայն նախապէս որոշուած ուղեցոյցն հարկ եղաւ փոխել։ Շահն յոգնած ըլլալով քանի մը օր հանգչեցաւ ի Վարշաւա, ուր ռուս կառավարութիւնը մեծաշուք ընդունելութիւն ըրաւ իրեն, հակառակ իր անպաշտօն այցելութեան։ Շահն հանդիսատես եղաւ մեծ զօրահանդէսի մը, որ մեծապէս ազդեց իր երեւակայութեան վրայ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆԸ

Իֆթիխարի ականակուռ պատուանշան տրուեցաւ ռուսական դեսպան Մ. Զինովեվի։ Ազատարարի չքագրամ՝ զինուորական ջոկատկրաց Բ. վաշտին գնդ. Նազմի պէյի, ի վարձ Խասգիւղի հրդեհին առթիւ մատուցած ծառայութեանց։

ՌԵԺԻՆ.—Արդէն ծանուցինք թէ Ելմտական նախարարութիւնը, Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ, երկու քննիչ կարգած էր ծխախոտի Ռեժիի գործառնութիւնները քննելու համար։ Քննիչ Եովէր փաշա նախընթաց օրէն ի վեր սկսած է իր քննութիւնը։ Ռեժիի կազմութենէն մինչեւ հիմա կատարուած գործառնութեանց տոմարները մի առ մի պիտի քննուին։ Այս քննութեան գլխաւոր նպատակն է ծխախոտ մշակող երկրագործներուն և ժողովուրդին իրաւունքներն ու շահերը պաշտպանել։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Մուշէ մասնաւոր հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Պուլանըգ գաւառակին մէջ նախընթաց օր երկրաշարժի երկու թեթեւ ցնցումներ զգացուած են։

ԱՏԱՆԱՅԻ կուսակալ Պահրի փաշա, որ քննական պտոյտ մը կ'կատարէ, Մերսին ժամաներ է։

ՀԱԼԷՊԻ կուսակալն ապաքինած ըլլալով, իր պաշտօնին գլուխն անցեր է։

ՍՎԱԶԷ հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Կրթական տեսուչ Խուլուսի պէյ Տարէնտէ գացեր է, Բալանկա գիւղին մէջ երեւան հանուած հնութիւնները քննելու համար։

ՏԱՍԱՆՈՐԴԻ ԱԶԱՏ.— Ֆիլոքսէրայով վարակուած որթատունկերը դարմանելու համար, որոշուած է որթատունկերուն արտաքին մասերը ձմեռը 50 օր ջուրով ողողել։ Գետեզերեայ այն այգիներն, որք ջուրով ողողուելու ընդունակ են, իրենց հաստատութեան թուականէն մինչեւ 10 տարի տասանորդի տուրքէ ազատ պիտի մնան։ Նոյնպէս այն այգիներն որք թէև գետերու եզերքը չեն հաստատուած, բայց իրենց դիրքով ընդունակ են ողողուելու, տասանորդէ ազատ պիտի մնան։ Կայս. Իրատէ մը հրամայած է ողողման դրութիւնն անվրէպ ի գործ դնել։

ՍԻՄՈՆ ԷՖ. ԴԱՑՍԷՐԼԵԱՆ, Ներկայացուցիչ Իւնիոն ապահովագրական ընկերութեան, Գշ. օր ճեպընթաց կառախումբով Պոլիս դարձաւ։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ վիճակը քննելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովը, որ կայս. Իրատէով Անատոլու ղրկուած էր, Քասթէմունիի նահանգին մէջ իր քննութիւնն աւարտելու մօտ է։

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ.—Կայս. բժշկական վարժարանի քննիչ և կլինիկաներ հիւանդանոցին արտաքին ախտաբուժութեան ուսուցիչ Գերմանացի Տքթ. Րիյտըր երէկ աղետալի արկած մը անցուց։ Հայտար—Փաշայի նորակառոյց բժշկական վարժարանն այցելելու գացած էր, Ճարտարապետի մը հետ, նոր շինուող հիւանդանոցին վերնայարկն ելնելով չորս կողմը կ'դիտէր, երբ ոտքը սահելով, 15 մետր բարձրութենէ մը վար ինկաւ եւ աջ զիստէն վտանգաւոր կերպով վիրաւորուեցաւ։ Վիրաւորեալն անմիջապէս Հայտար—Փաշայի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ, և երկու վիրահատ բժիշկներ հեռագրով հոն կանչուեցան։ Ասոնք պէտք եղած դարմաններն ըրին, հաստատելով հանդերձ թէ վէրքը վտանգաւոր էր։

ԹՈՒՐՔԲԷՅԻՀԷԼԼԷՆ առեւտրական պայմանագրին բանակցութիւնք Շբ. օր պիտի սկսին։

ՈՃԻՐ.—Երէկ առաւօտ, Պահճէ—Գաբուի կողմը, երկու Թուրք երիտասարդներ, մին Ամասիացի, և միւսը Կեսարացի, իրարու հետ կռուելով, Թէվֆիգ իր ընկերը՝ Մուսթաֆան՝ դանակով ծանրապէս վիրաւորեց պորտէն և կողերէն։ Ոճրագործը թէև փախաւ, սակայն ընդհուպ ձերբակալուեցաւ։ Վիրաւորեալը կեդրոնական բանտին հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ։ Ոճրագործ Թէվֆիգ եւս կռուի ատեն ձախ ձեռքէն վիրաւորուած էր։

ՆԱՂԴԱՓԱՆԻ կարագի վաճառականները խնդրեցին Մաքսային Վարչութենէն, որպէս զի Մէյվէհօշի մաքսատունը Ռուսիոյէ բերուած կարագներուն (սպիտակ եաղը) համար փոխանակ «Էբրէքիէ» փ'օքէնի պահանջելու, ժանիֆէօրէներուն, բեռնագիրներուն և հռչակեցոյցներուն տեղեկութիւններով շատանայ։

ԻՏԱԼԻԿ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ.—Կրթական նախարարութիւնը գաւառային իշխանութեանց հաղորդեց շրջաբերական մը ծանուցանող թէ Իտատիէ դպրոցները, որոց ուսմանց ընթացքն եօթն տարի է, երկու ճիւղի պիտի բաժնուին, մին ստորին կարգերու համար (3 տարի) և միւսը վերին կարգերու համար [4 տարի]։ Այս վերջինը պիտի պարունակէ երեք բաժանում, առեւտրական և երկրագործական, գրական և արուեստական։

ԺԱՆՏԱԽՏ.— Առողջապահական Բարձր. Խորհրդոյ որոշմամբ, Աղէքսանդրիոյէ եկողներուն դէմ հաստատուած տասնօրեայ քարանթինան Հոկտ. 3 (Ը. Ե.) էն սկսեալ 48 ժամուան իջած է, ապահովմամբ հանդերձ։ Իսկ Բոռ—Սայիտի դէմ դրուած 48 ժամուան քարանթինան նոյն թուականէն սկսեալ վերցած և անոր տեղ դրուած է բժշկական քննութիւն։

ԽԱՇՈՒԷԻՆ գինը 1 փր. բարձրացած է Եւրոպիոյ մէջ։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ամպ. նաւատորմին որ 30 զրահանաւերէ կ'բաղկանայ, մէկ շաբաթ պիտի մնայ Իզմիրի ջուրերուն մէջ։ Բրիտանական գաղթականութիւնը մեծ պարահանդէս մը պիտի տայ ի պատիւ ծովակալ Ճօն Ֆիշըրի և իր սպաներուն։

ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ.—Բօ. (Սթանքօյ) կղզիին մէջ կատարուած հնագիտական խուզարկութիւնք երեւան հանած են թատրոն մը՝ հելլենական թուականէն մնացած, մեծամեծ շէնքեր՝ հռոմէական թուականէն մնացած, նախկին ջրուղի մը, քանդակներ՝ արձանագրութիւններով, և տաճարի մը աւերակները, որ էսկիւլապին տաճարն ըլլալ կ'թուի։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ Պանքային Տնօրէնը ձեռնհաս պաշտօնատունէն խնդրած էր արեւելեան երկաթուղեաց պարտաթուղթերն 5 մասի բաժնել և հրապարակի վրայ ծախել։ Իգտամ կ'իմանայ թէ Հանրային Պարտուց Վարչութեան և Ձեռնհաս պաշտօնատան միջև համաձայնութիւն գոյացած է նոյն պարտաթուղթերը 4 մասի բաժնելու, ինչ ինչ պայմաններով և արժէթուղթերու տէրերուն համաձայնութեամբ։ Խնդիրն այժմ Բ. Դրան քննութեան մատուցուած է եղեր։

ԱՐՔՈՒՆԻ ՓՈՂԵՐԱՆՈՑԸ թէեւ կարգ մը զարդօսկիներ հրապարակ հանած է, սակայն շահագէտ հրեաներ դարձեալ կ'շարունակեն կեղծ ոսկիներ ներմուծել ի Փոքր—Ասիա, ի մասնաւորի մտամիտներուն որք չեն գիտեր զանոնք զանազանել ճշմարիտ ոսկիներէն։ Կայս. հրամանաւ, փողերանոցը 12½ ղրշ.նոց զարդոսկիներ եւս հրապարակ պիտի հանէ, որպէս զի ամէն քսակի դիւրամատչելի ըլլան, և ապօրէն մրցման առաջքն առնուի։

ԿԵՂԾ ԲԱԺՆԵԹՈՒՂԹԵՐ.—Եգիպտոսի Քրէտի Ֆոնսիէ Պանքային բաժնեթուղթերուն կեղծերը շրջաբերութեան հանուած են։ Աղէքսանդրիոյ ոստիկանութիւնը Եւրոպացի մը տունը խուզարկելով, 4 կեղծ բաժնեթուղթեր գտեր է։ Եւրոպացին ըսեր է թէ ինք կեղծերը չի ճանչնար, և անծանօթ մարդէ մը առած էր։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ երկաթուղւոյ ընկերութիւնը խնդրած է ձեռնհաս պաշտօնատունէն, որպէս զի երկաթուղիով փոխադրուած առեւտրական հակերը Սիրքէճիի մաքսատան մէջ քննուին, փոխանակ Ղալաթիոյ ու Պոլսոյ մաքսատանց մէջ քննուելու։

ԱՑՏԸՆԻ կուսակալութիւնը ձեռնհաս պաշտօնատան առաջարկած է լուծել Իզմիրի ծովածոցին մէջ շոգենաւ բանեցնելու արտօնութիւն ունեցող ընկերութիւնը, եւ անոր տեղ նոր ու զօրաւոր ընկերութիւն մը կազմել, որովհետեւ Արդի ընկերութիւնն իր անկարողութիւնը ցոյց տուած է, բնաւ հոգ չտանելով իր խարխուլ շոգենաւերուն նորոգութեան, ի մասնաւորի հանրային ապահովութեան։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.—Խարթումի մէջ կառուցուած Կորտոնեան վարժարանը Նոյեմ. 15ին պիտի աւարտի և դասախօսութիւնք Յունուար 1ին պիտի սկսին։

—Անցեալ տարի Նեղոս գետն ըստ բաւականի յորդած չըլլալով, Եգիպտոսի տասանորդի հասոյթն այս տարի 220,000 ոսկի պակաս եղած է։

—Սուտանի կառավարութեան կեդրոնն ի մօտոյ Օմտուրմանէ Խարթում պիտի փոխադրուի, ուր կառավարական պաշտօնատանց շինութիւնք աւարտած են։

ԲԵՐԱՅԻ ԴԱՏԱՐԱՆԷՆ.—Պատժական Ատեանը, տպագրական օրինաց 25րդ յօդուածի տրամադրութեան համեմատ, նախընթաց օր, մէկ և երկու ոսկի տուգանաց դատապարտեց նուագագէտ Մ. Եօրկի Բախրիգոն և Տքթ. Նիքոլաքի Բանդէլէոն, որք «Քոնստանտինոբոլիս» լրագրին մէջ գիրեր անուանարկած էին իրենց ստորագրութեան տակ գտնուած յօդուածներով։

ԴՐԱՄԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ.— Բերայի ոստիկանութիւնը դրամանենգներու խմբակ մը ձերբակալեց։ Ասոնք են Քիւրքճի Թանաշ և իր երկու ընկերները, Բէզրօ եւ Եօրկի։ Թարլա—Պաշիի կողմը Թիմէլէօն անուն Յոյնի մը տունէն գտնուեցան դրամանենգութեան յատուկ գործիքներ և շատ մը կեղծ դրամներ։ Նոյնպէս ձերբակալեալներուն վրայէն գտնուեցան տեսակ տեսակ կեղծ ոսկիներ։ Քննութիւնք եւ հարցաքննութիւնք կ'շարունակուին։

ԱՐՄՏԵԱՑ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Ցորեն.—Ութ օրուան մէջ ժամանեցին 10000 քիլէ Պուլկար, 4000 քիլէ Ռումէլիի երկաթուղիով, 60000 քիլէ Անատոլուի երկաթուղիով, 5000 քիլէ Սև ծով Անատոլ։ Կ'արժէ 9—9½ ղրշ. Պուլկար, 10½—11 Անատոլուի երկաթուղիով, լաւ ճերմակ տեսակ, 12½—15 Անատոլուի երկաթուղիով Սև ծով այլ և այլ տեսակ, խառն. կարծր 29—31 փր. օխան։ Հրապարակը շատ թոյլ։

Գարի.— Կ'արժէ տեղական սպառման համար 8½—10 ղրշ. քիլէն ըստ տեսակին. գարեջուրի Եւրոպայի համար Անատոլուի երկաթուղւոյ ապրանք, կ'արժէ 24—27 փր. օխան ըստ տեսակին։

Եգիպտացորեն.—Կ'արժէ Աղեքսանդրիոյ համար պարկով առանց մաքսի 26—27 փր. օխան։ Ծախուեցաւ 2000 պարկ։ Ապրանք նուազ է և կ'փնտռուի։

Վարսակ.—18—19 փր. օխան։ Եւրոպայի համար ծախուեցաւ 400,000 օխա Պանտըրմայէն։

Թուղնիկ.— Կ'արժէ 28—30 փր. օխան Եւրոպայի համար անուանական։

Սուսամ.— Կ'արժէ 8 առ 100 մաքսով 90—93 փր. օխան անուանական։

Ալիւր.— Ժամանեցին 3000 պարկ Օտեսա, 800 պարկ Վառնա, 1000 պարկ Իպրաիլ, 3400 պարկ Մարսիլիա. Կ'արժէ՝ 75—100 ղր. Օտեսա, 71—78 Իպրաիլ, 60—73 Մարսիլիա, 62—73 տեղական քրմա պարկը։

Թեփ.— 12—12½ փր. օխան։

Սեպտ. 20/3 Հոկտ. 1900.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ս. Հայրապետը Սեպտ. 5ին այցելեց Կովկասի կառավարչապետի օգնական Գեներալ—լէյտընանտ Ֆրեզէի։ Երկու ժամ ետքը, Կառավարչապետի օգնականը փոխադարձ այցելութեան գնաց։ Կառավարչապետ Կալիցին իշխան բացակայ էր, Պաթում գացած ըլլալուն համար, ծովային մարզանքները դիտելու։ Սեպտ. 8ին Ն. Ս. Օծութիւն երեկոյեան ժամ 9ին մեկնեցաւ Ալեքսանդրապոլի կառախմբով, և Էջմիածին դարձաւ։

—Ի Տփղիս լուր կայ, կ'ըսէ մեր թղթակից իր վերջին նամակաւ, թէ Բեդերսպուրկէ հեռագիր եկած է Տփղիսի կառավարութեան՝ փակելու Հրատարակչական Ընկերութիւնը, որ, ինչպէս յայտնի է, ժողովրդական ընթերցանութեան յատուկ վէպեր, բարոյական եւ կրօնական գիրքեր, թատերգութիւններ կ'հրատարակէ, թարգմանութեամբ թէ ինքնագիր հեղինակութեամբ։ Այս տնօրինութիւն կ'գուշակուէր, դպրոցներուն, մատենադարաններուն և ընթերցարաններուն փակմանը հետ մէկտեղ։ Բայց մինչեւ Սեպտ. 8, այսպիսի հրամանագիր մը հաղորդուած չէր նոյն Ընկերութեան։

—Տփղիսի Յովնանեան աղջկանց մեծ վարժարանը, որ փակուած եւ գրաւուած էր Կովկասեան Կրթական Վերատեսչութեան կողմէ, նոյն պաշտօնատան վերին Տնօրինութեան Ներքեւ այս օրերս կ'վերաբացուի։ Կտակարար Յովնանեանց կողմէ կարգաւ կտակակատարներն իբրև տեսուչ առաջարկած են Պ. Յովհաննէս Յովհաննիսեանը, անոր հաստատումը խնդրելով Պ. Եանովսքիէ։

—Ասլանեան Տ. Ներսէս Սրբազան բաւական կազդուրուած ըլլալով, երէկ առաջին անգամ իր բնակարանէն դուրս ելաւ և Ազգ. Պատրիարքարան երթալով, վարչական դիւանին այցելութիւն տուաւ։

—Եօզղատէն Պատրիարքարան հասած հաղորդութիւն մը կ'յայտնէ թէ՝ թէ՝ տեղւոյն և թէ Հալիլլիի և Բեյսալուբէյի ազգայիններն հետզհետէ լատինանալու վրայ են, քահանայ, հոգեւոր հովիւ և վարժարան չգտնուելուն հետեւանօք։ Նոյն տեղերու աղքատիկ ուսանողները Լատինաց վարժարանները կ'յաճախեն, ուր իրենց զգեստ, դասագիրք և ամէն դիւրութիւն կ'ըլլայ։ Այդ ուսանողները Լատինաց եկեղեցին կ'երթան դպրութիւն ընելու, զոր ունկնդրելու համար իրենց ծնողքներն ալ հոն կ'յաճախեն։ Հանրագրութիւնը կ'յայտնէ թէ՝ եթէ անմիջական կերպով վարժարան մը չհաստատուի նոյն կողմերը, հետեւանքն անդարմանելի պիտի ըլլայ։

—Վանէ կ'գրեն մեզ Սեպտ. 5 թըւով.—«Ինչպէս արդէն Վարագայ որբանոցի Խնամակալութեան երեք անդամները փոխուած էին, վերջերս ըստ Պատրիարքական հրահանգաց Կարմրաւորի ԱՍ. Գրիգորի որբանոցներու Խնամակալութեանց մի քանի անդամներն ալ փոխուեցան, բայց նորերէն ոմանք պաշտօնը չընդունելով հրաժարած ըլլալուն համար նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի։

—«Պոլսէն հոս եկող Արսէն վարդապետ որ Ներսէս Սրբազանի որոշմամբ Աւելջաւալի Սքանչելագործ վանքը ղրկուած էր այն վիճակին վանահայրութեան և տեղւոյն առաջնորդական պաշտօնին համար, նորէն ետ դարձաւ, նոյն գործը տեղւոյն նիւթական հանգամանաց համեմատ՝ իր ձեռնհասութենէն վեր սեպելով։ Այս վարդապետ նորէն Վարագ հաստատուեցաւ ու այժմ թեմական գործերու համար գիւղեր գացեր է։»

—Հանգուցեալ Յովհաննէս էֆ. Հիւրմիւզի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի մէկ օսմ. ոսկի նուիրած է Ազգ. Հիւանդանոցին Արամ էֆ. Գարամանեան։

Վսեմ. Զէնոբ պէյ Մէքամէճեան և զաւակունք իրենց խորին շնորհակալութիւնը կ'յայտնեն այն ամէն ազգականաց և բարեկամաց որք հաճեցան ներկայ գտնուիլ հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ԳԱԼԷՆԻԿ ԶԷՆՈԲ ՊԷՑ ՄԷՔԱՄԷՃԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան, և ցաւակցութիւն յայտնեցին այս տխուր առթիւ։

Ճարտարապետ Գրիգոր էֆ. Մելիտոսեան և իր ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կ'յայտնեն ամէն անոնց, որք հաճեցան ներկայ գտնուիլ հանգուցեալ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ԱՌԱՔԵԼ ԷՖ. ՄԵԼԻՏՈՍԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան և ցաւակցութիւն յայտնեցին այս տխուր առթիւ։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՎԻԵՆՆԱ, 3 Հոկտ.—Չինական ջուրերուն աւստրիական նաւախմբին հրամանատարը կ'հեռագրէ թէ Մարէշալ Վալտէրզէէի հրաւէրին վրայ Ծովակալներուն Խորհուրդը Սեպտ. 29ին որոշեց գրաւել զՇանհայքուան և զՋէնվանդաօ։ Անգլիական մարտանաւ մը ղրկուեցաւ ի Շանհայքուան քաղաքին անձնատուութիւնը պահանջելու։ Չինացիք բերդերն ու քաղաքը պարպեցին անպայման կերպով։ Ետոյ անգլիական դրօշը պարզուեցաւ ի Շանհայքուան։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ, 3 Հոկտ.— Բեքինի քանի մը օտար դեսպաններուն կողմէ հասած լուրեր կ'ցուցնեն թէ Չինաստանի մասին կատարեալ համաձայնութիւն մը հաւանական է եթէ Ամերիկայի արտաքին գործոց Նախարար Մր. Հէյի Յուլիս 3 թուակիր ծանուցագրին հիման վրայ։

ՓԱՐԻԶ, 3 Հոկտ.—Բարիզի չինական դեսպանն արտաքին գործոց Նախարար Մ. Տէլքասէի հաղորդեց Շանկայէ իրեն զարնուած հեռագիր մը որ կ'պարունակէ Հոկտ. 2 թուակիր կայս. հրովարտակի մը պատճէնը։ Այդ հրովարտակ կ'ծանուցանէ կափամարտիկներուն աջակցող և օտարականներուն դէմ թշնամութիւն գրգռող իշխաններուն և բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն մասին եղած տնօրինութիւնները։

ՓԱՐԻԶ, 3 Հոկտ.— Մազէնի գրածին նայելով, Ռուսիա, Գերմանիա, Աւստրիա, Իտալիա և Ճաբոն հաւանութիւն տուեր են Մ. Տէլքասէի յիշատակագրին՝ Չինաստանի հետ բանակցութեանց սկսելու սկզբունքներուն մասին։ Հաւանական է եղեր որ Անգլիա եւս պիտի հաւանի։

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Հոկտ.— Բեքինէ Սեպտ. 26 թուով կ'հեռագրեն թէ գերման զօրավար Հէօբֆներ 2,000 հոգւով և մէկ գունդ թնդանօթաձիգներով, կրակի տուաւ քանի մը գիւղեր Բեքինի հիւսիսային կողմը, ուր զէնքեր գտնուեցան։ Ետոյ առաջ քալեց Նահանկմանի դէմ, կափամարտիկները ցրուեցան։

ԲՐԵՏՈՐԻԱ, 2 Հոկտ.—Պօէրք Տէհաէլէրստրիֆթի մօտ յարձակեցան 22 սայլերէ բաղկացեալ անգլիական կարաւանի մը վրայ, որուն կ'ուղեկցէին 30 հեծեալք։ 12 Անգլիացիք փախան։ Չի գիտցուիր թէ միւսներն ի՛նչ եղան։ Պօէրք Հոկտ. 1ին գծէն դուրս հանեցին անգլիական զօրք պարունակող կառախումբ մը։ 5 Անգլիացիք սպաննուեցան և 14 հոգի վիրաւորուեցան։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 3 Հոկտ.—Պառոն Քէթլէրի սպանման մասին Չինու կայսեր ցաւ յայտնելուն առթիւ, Վիլհէլմ կայսր պատասխանեց թէ իր յայտնած ցաւակցութիւնն անբաւական է եթէ յանցաւորները չպատժուին, և թէ կ'յորդորէ զինքը Բեքին դառնալու Գերմանիոյ պաշտպանութեան տակ։

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Հոկտ.—Ֆրանս. դեսպան Մ. Բոլ Քամպոն Լոնտոն դառնալով, Լ. Սալզպըրիի հետ խորհրդակցեցաւ Մ. Տէլքասէի Չինական գործոց վերաբերեալ ծանուցագրին մասին։

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Հոկտ.—Զրոյց կայ թէ Մր. Պալֆուր պիտի ըլլայ Լորտ Կընքապահ [լոկ պատուակալ պաշտօն մը], իսկ Մր. Չէմպըրլէն անոր տեղ պիտի անուանուի Գանձարանի Ա. Լորտ եւ Երեսփ. Ժողովոյ վարիչ։

ՓԱՐԻԶ, 2 Հոկտ.—Հանրօգուտ շինութեանց նախկին Նախարար Մ. Ժօնար Ալճէրիոյ կուսակալ անուանուեցաւ Մ. Լաֆէրիէռի տեղ։

ՓԱՐԻԶ, 2 Հոկտ.—Նախագահ Տիազ՝ Մեքսիկոյի նախագահ վերընտրուեցաւ։

ԿՈՎԿԱՍ.— Անգլիացի արուեստագէտ Մր. Էտուարտ Լաւի Կարէթ Կովկաս երթալով, Արարատ լերան վերի գլուխն ելնելու ձեռնարկեց, սա գաղափարով թէ Նոյեան տապանին աւանդութիւնն հաստատող ո՛ և է բան մը կրնա՞յ գտնել հոն։ 76 տարեկան մարդ է սա, և մինչեւ 13,000 ոտք ելլալէն ետքը, որոշեց մնացածը գալ տարուան թողուլ։ 1901ի գարնան նոր պատրաստութիւններով պիտի երթայ հոն։ Հաւանական է որ մինչեւ այն ատեն մեծ բան մը չմնայ Նոյեան տապանին մնացորդներէն։

ԲԱՐԻԶԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Բարիզի թերթերը կ'գրեն թէ Սինկէրի կարի մեքենաները միջազգային մեծ մրցման մէջ նոր յաղթութիւն մը ստացած են։ Սինկէրեան Տաղաւարն Արուեստահանդէսին մէջ այցելուներուն ամէնէն աւելի յաճախած տաղաւարներէն մին եղած է։ Այցելուք՝ զիրենք չհագրգռող սոյն տաղաւարին մէջ գտած են Սինկէրի ամէնէն նորոգ արտադրութիւնները։ Սինկէր տաղաւարին մէջ ցուցադրած է ամէն տեսակ կարի մեքենաներ։ Ընտանեաց յատուկ և յոյժ դիւրամատչելի ըլլալէ զատ նոյն իսկ տղոց կողմէ դիւրաւ գործածելի մեքենաներէն սկսեալ, մինչեւ հազարաւոր փրանք արժող և շոգւոյ և ելեկտրականութեան միջոցաւ շարժող մեծազանգուած արուեստագիտական մեքենաներ անդ ի տես դրուած են։ Կարի մեքենայից արուեստագիտութիւնն հսկայաքայլ յառաջդիմած է, և մարդ կ'զարմանայ ի տես Սինկէրի ստեղծագործութեանց։ Արուեստահանդէսին քննիչ յանձնախումբը, կարող և փորձ անձերէ կազմուած, մրցանակներուն բարձրագոյնն՝ «Կրան Բրի» պարգեւը՝ շնորհելով Սինկէրի, նոյն ընկերութեան մեքենայից գերազանցութիւնը ճանչցած և հաստատած է։ Ուրախալի է սոյն փայլուն յաղթանակն այնպիսի ընկերութեան մը որ հանրածանօթ է ամէն կողմ և որուն արտադրութիւնները՝ իրենց վայելչութեան, տոկունութեան, կատարելագործեալ կազմութեան և արդիւնաշատ օգտակարութեան շնորհիւ ո՛չ միայն Եւրոպիոյ և Ամերիկայի այլ նաեւ մեր երկրին մէջ գնահատուած են։ Խնդակցութեան արժանի է նաև Ընկերութեան Արեւելքի ներկայացուցիչ Պր. Ճ. Նոյալինկէր, որ գիտցած է գնահատել տալ հոս եւս Սինկէրի մեքենաներն և անօրինակ ընդարձակութիւն մը տալ այս գործին։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՔԱՑՈՒՄ Սեպտ. 20/3 Հոկտ.

Օսմ. Քոնս. Մէաց. Դ. Օ. Ռ.		24 12½
» » ժամ 4 ու կէսին		24 14
Ռումէլիի Երկաթուղի	Փր.	110 25
» » ժ. 4½ին		110 75
Թրքական բաժնեթ.	ղրշ.	630 —
» պարտաթ.	Փր.	466 —
Տէրքոսի ջուրի Ընկ.	Փր.	275 —
Քաղաքի Կ. Պոլսոյ	»	460 —
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ռ.	4 15
Անատոլուի Երկթ. պարտթ.	Փր.	495 —
» բաժնեթ.	Ա. Ռ.	8 30
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ	Փր.	261 —
Թրանվայ	»	79 —

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ոսկի	— 75
» ութ օրուան	»	1 80
Ռումէլի Երկթ. »	Փր.	2 —

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

20 Ֆրանքնոց	ղրշ.	87 23
Անգլիական ոսկի	»	110 03
Ռուս Էմբէրիալ	»	90 —
Մէճիտիէ արծաթ	»	107 30
[illegible]	»	51 04
[illegible]	»	98 10
[illegible] թղթադրամ	»	8 62

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Հոկտ.

Օսմ. Քոնս. Մէաց. Բ.	Ա. Ո.	45 75
» » » Գ.	»	24 87
» » » Դ. բաց.	»	22 12
» » » Դ. գոց.	»	22 12
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	11 37
Եգիպտական միացեալ	»	105 —
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	98 69
Այտընի երկաթուղի	»	10 —
Փոխառութիւն [illegible]	»	82 —
Իտալական Ռանթ 5 %	»	92 87
Հելլենական » » 1881	»	38 50
» » » 1884	»	38 50
Մոնոբոլ Հելլենական 4 %	»	41 50
Պուլկր. փոխառթ. 1888	»	83 —
» նոր 6 % 1892	»	83 —
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 350
Թրանսվալ	»	3 18
Դրամազեղչ	»	4 —

ՊԵՐԼԻՆ, 3 Հոկտ.

Ռումէլիի Երկաթուղի	»	106 —
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 245
Դրամազեղչ	»	5 —

ՓԱՐԻԶ, 3 Հոկտ.

Օսմ. Քոնս. Մէաց. Դ. բաց.	Փր.	22 50
Օսմ. Քոնս. Մէաց. Դ. գոց.	»	22 50
» » » Գ.	»	25 32
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	535 —
Օսմանեան	»	421 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	99 97
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	111 50
Քրէտի Լիոնէ	»	1076 —
Պանք տը Բարի	»	1092 —
Իտալական Ռանթ	»	93 25
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 130
Թրանսվալ	»	80 75
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի	»	3 —

ՎԻԵՆՆԱ, 3 Հոկտ.

Փոխան. Բարիզի վրայ քաղաք.		96 35
» Լոնտոնի վրայ	»	242 10
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	106 50
Օսմ. Թէժէ	»	297 —
Դրամազեղչ		4½

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՖԻՆԻՔՍ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 1,200,000 — ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ ՑԱՄԻՆ 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ աւելի քան մի դար առաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետարք Անգլիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։ Դրամագլուխն եւ պահեստի գումարը կը հասնին 4,000,000 անգլ. ոսկիի։

ՖԻՆԻՔՍ Ընկերութեան աշխարհահռչակ առաւաձեռնութեա մէկ գլխաւոր ապացոյցն է և 22,000,000 անգլ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասներուն համար։

ՖԻՆԻՔՍ յԸնկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի եւ կայծական՝ կալուածք, կարասիք եւ ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք եւ միջնորդութեամբ ատորագրելոցս, որ ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասները։

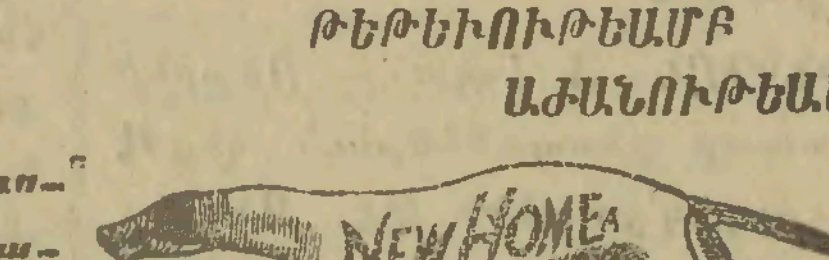
Հ. ՍՈՒԱՆ և Ընկ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ եւ Սեւ Ծովու եզերաց, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանի վարի քովը Վէթալիս Խան, գետնայարկ Թիւ 1։

ՆԻՒ–ՀՈՄ

Ամերիկեան ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ կարի մեքենան որ բոլոր կարի մեքենաներուն հետ կ'մրցի

ՊԱՐԶՈՒԹԵԱՄԲ
ՏՈԿՈՒՆՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՄԲ
ԹԵԹԵՒՈՒԹԵԱՄԲ
ԱԺԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

[Ռուսպրութեան քաջածրանի մարշալն]

Շիքակոյի, Բարիզի, Անվէրսի և բոլոր մեծ ցուցահանդէսներու կողմէ սատացած ոսկեայ մետալներն այս մեքենային գերազանցութիւնը կ'ապացուցանեն։

ՆԻՒ ՀՈՄ կ'կատարէ ամէն աշխատութիւն։

Կ'կարէ է'ն հաստ ու է'ն բարակ կերպասներն ինչ որ ուրիշ ո'չ մէկ մեքենայ կրնայ ընել։

Անհրաժեշտ ամէն կօշկակարի, դերձակի ու ընտանիքի։

Թուրքիոյ համար միակ ներկայացուցիչ՝ Որդիք ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Կ. ՄԻԱՆԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ. — Պոլիս, Պահճէ Գաբու, Համիտիյէ ճատտէսի, Թիւ 7 ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ. — Իզմիր Համիտիէ Ճատտէսի Թիւ 39

Գնողներու համար վճարման դիւրութիւններ կան. — Մեքենայից գործածութեան եղանակին ուսուցումն և նորոգութիւնք ձրիապէս պիտի կատարուին վաճառատանս կողմէ։

ՌՕՍԻԱ

COMPAGNIE ROSSIA À ST PÉTERSBOURG

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի կայս. հրամանով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37 Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾՔ.

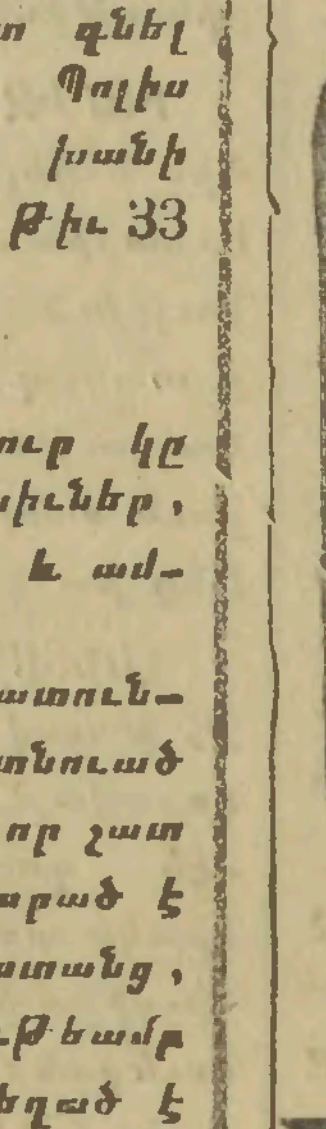
Երաշխաւորութեան գումար 121,765,333 Ֆր.
1898 ի հասոյթք 34,775,462 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 164,172,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Պոլիս Զ. ՀԻՒՐՄՈՒԶ — Ղալաթիա, Քարաքէօյ Կեդրոն (Հին Մուխտարեան տունը) — Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՈՏՈՐ ՐԵՊՊԵՆ

ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻ

(Իօs եւ Թանէնով)

ՈՅԺ ՏԱԼՈՒ ԵՒ ԱՐԻՒՆԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԿԸ ԴԱՐՄԱՆԷ

ՏԺԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ Գեղձը (պէզ) Խօյլը (սըրաճա)

ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ Ցցոց եւ տղջկանց արունին հասակի ճիւաղութիւնը

ԿՈՒՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻՆ խիստ յաղցրահամ է եւ ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ տեղ գործածուելով անոր կրկնապատիկ ազդեցութիւնը կ'ընէ։

Կը ծախուի Բարիզ Պլէն եւ Քօմարի վաճառատունն եւ Կ. Պոլսոյ ու գաւառաց դեղարաններուն եւ դեղի մթերանոցներուն մէջ։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵԱՆՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԵՆԱՀԻՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. Ն ԿԵՆԱՑ ՎՐԱՅ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱ
Բարիզ 1 և 3 Լը Բէլթիէ փողոց (Պուլվառ տէ զ'Իդալիէնի անկիւնը։)
Զուտ փոխադարձ Ընկ.
Ամբողջ շահերը կ'պատկանին ապահովագրեալներուն։

1900 Յունուար 1ին ամբողջովին իրականացած երաշխաւորութեան պատրաստ գումարն է ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՐ 225 ՄԻԼԻՈՆ Ֆրանք։ Ապահովագրութիւն որ կ'բանի՝ 5,503,000,000 Ֆր.։ Ընկերութեան հիմնուելէն ի վեր՝ 1845՝ ապահովագրեալներու վճարուած է մէկ միլիառ 545 միլիոն։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ընդհանուր ապահովագիրը [բոլիս] աւելի շատ առանձնաշնորհումներ և առաւելութիւններ կ'ընծայէ ապահովագրելոց քան ուրիշ ընկերութեանց պայմանագրերը։ ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ ապահովագիրն առարկելի չէ բնաւ, և յանձման թուականէն սկսեալ կ'երաշխաւորէ արհեստի, բնակութեան և ճամբորդութեան յարակից բոլոր վտանգներն և մահուան ամէն պարագաները, առանց բացառութեան, նոյն իսկ պատերազմի պահուն։ Ապահովագիրն իրաւունք կուտայ տարուէ տարի փոխառութիւններ ընել, որոց գումարը նշանակուած կ'ըլլայ կանխաւ ապահովագրութեան մուրհակին մէջ։ Առաջին տարեվճարէն սկսեալ, ապահովագրուողին համար իրաւունքէ անկում չկայ։ Ընդհանուր ապահովագիրը կ'վճարուի ի դէպ մահու, ապահովագրեալ անձին ըրած բոլոր մասնավճարներով, ինչպէս նաև ապահովագրեալ դրամագլխով և հարիւրին չորս երաշխաւորեալ տոկոսով։ Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ճ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Քննիչ—Պատուիրակ
Ա. ՉՈՒՀԱՃԵԱՆ
Պոլիս, Հուիթօլ խան
Վօյվօտա փողոց, Վիթալիս խան
Ղալաթիա

ԿՈՒԶԷ՞Ք ՎԵՐՍՏԱՆԱԼ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՈՅԺ

Ջղախտութեան ու ցրիւութեան մէջ եթէ սպառած էք ձեր ոյժերն. անքնութիւնը, ալքօլն ու ամէն կարգի զեղծումներ եթէ ջլատած են ձեր կարողութիւնները. եթէ կանխահաս ծերութեան միտում մը կ'ցուցնէք ֆիզիքական և մտաւոր աշխատութեան հետեւանքով. եթէ ողնայարի ոսկրներդ կ'ցաւի, մէջքերնիդ չէք կրնար շտկել ու անզգալաբար կ'ծռի քամակնիդ. եթէ մարսողութիւննիդ խանգարուած է, արիւննիդ տկարացած և նուազած. և եթէ կ'փափաքիք բժշկուիլ այս ամէնէն ու վերստանալ ձեր երիտասարդական ոյժն ու կարողութիւնները, անհրաժեշտ է որ ՄԱՐԻԱՆԻԻ ԳԻՆԻ գործածէք անմիջապէս։

ՄԱՐԻԱՆԻԻ ԳԻՆԻՆ մարմնոյ իւրաքանչիւր անդամին վրայ արագ և ուղղակի ներգործելով, արեան շրջանն ու մարսողութիւնը կ'դիւրացնէ, ծուծերը կ'լեցնէ, ջիղերը կ'զօրացնէ և դիւրութիւն կուտայ անդամներուն՝ կանոնաւորաբար կատարել իրենց պաշտօնութիւնը, ճիշտ երիտասարդական կորովով։

Տասն հազարէ աւելի երախտագիտական նամակներ, կ'հաստատեն ինչ որ ըսինք ՄԱՐԻԱՆԻ ԳԻՆԻԻՆ սքանչելի յատկութեանց նկատմամբ։ Ծերեր, հիւանդութենէ ապաքինողներ, ծնողներ, դարբերութեան հետեւանօք տկարացողներ, անարիւն և գունատ անձինք և գլխաւորաբար անոնք որ ՈՅԺԻ պէտք ունին, պէտք է գործածեն անպատճառ ՄԱՐԻԱՆԻԻ ԳԻՆԻՆ։

Կ'ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու մեծ դեղարաններուն ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։ 52—51

Շքեղ ու նորաձեւ հագուստ գնել ուզողները՝ կ'հրաւիրուին Կ. Պոլիս Սուլթան Համամ Հաճօբուլօ խանի նորաշէն վերնայարկի անկիւնը Թիւ 33

ՀԱՃԻ ՇԱՀԻՆ

Նոր հայ վաճառատունն ուր կը գտնուին բալթօներ, բարտըսիւներ, ըռտէնկօթներ, բանթալօններ և ամբողջ քօսթիւմներ։

Պոլսոյ հագուստի վաճառատուններն յաճախորդներն համակիր գտնուած են միշտ Արտակ Մօսիկեանի, որ շատ տարիներ անօրէնութիւնը վարած է բազմաթիւ նոյն կարգի վաճառատանց, և իր ուղղութեամբ, սիրաշահութեամբ ու ձեռնհասութեամբ սիրելի եղած է ամէնուն։ Այս անգամ ալ, «Ալյաճ գէբէրէբ վէրաքէօ» լաւ գաղափարով առաջնորդուած, այս նոր վաճառատունն իր հաշուոյն հիմնելով, կ'յայտարարէ թէ յարգոյ հասարակութիւնն ամէն տեղէ աւելի գոհացում պիտի գտնայ սոյն Հաճի Շահին վաճառատան մէջ, ուր կերպասի ընտրութեան, ձեւի ու կարի ամենամեծ խնամ կ'տարուի իր ուղղակի հսկողութեան ներքեւ։ Ազնիւ յաճախորդները, Հաճօբուլօ խանի վերնայարկի սանդուղներէն ելնելու ձանձրոյթը թող հաճին կրել, փոխարէն պիտի ունենան հագուստներ շքեղ ձեւով ... ինչ որ իրենց հոգնութիւնը շուտով կ'անցնէ և ուրախ պիտի ըլլան գնելով, ... ու ...

Վերջին գին Թիւն 2 ղրուշ.—Կիրակի օրերը վաճառատունը բաց է։ 31

ԷՎԻԱՆԻ ԳԱՐԵՋՈՒՐ

BIÈRE D'EVIAN

Գերման, մանաւանդ Միւնիխի գարեջուրերուն յաջողութիւնն, աղէկութենէն է իրենց ջուրերուն, որոնք զուրկ են սակայն ԷՎԻԱՆԻ Հանք. ջուրին կազդուրիչ և մարսեցուցիչ յատկութիւններէն. ԷՎԻԱՆԻ Հանք. ջուրերու Ընկ.ը պատրաստած է գարեջուր մը որ ուրիշներէն անհամեմատ ընտիր, համեղ, ածան և առողջարար է։ ԷՎԻԱՆԻ գարեջուրին առաւելութիւնն այս է որ, ուրիշ գարեջուրներու պէս փոխանակ հասարակ ջուրի, ԷՎԻԱՆԻ աշխարհահռչակ Հանք. ջուրովը պատրաստուած է Բասթէօռեան դրութեամբ և զերծ է վնասակար միքրօբներէ ու ալքօլ չպարունակեր. հետեւաբար որչափ ալ շատ խմուի, առողջութեան չվնասեր, ստամոքսը կը տկէ մարսողութիւնը կը դիւրացնէ, ծծկան կիներուն կաթը կ'աւելցնէ և միզանցքի հիւանդութիւնը կը բուժէ։ Կը ծախուի Պաղչէ-Գաբու, Քիւչիւքեան և Գասապեան, Մազլըմեան և Մինթաշեան և Սուլթան-Համամ Մեզիքի, Լինօս և Պօնտիցիանոս դեղի մթերանոցները. Բերա, Քիւչիւքեան, Քանզիւք, Րըպուլ դեղարաններն և Տիմիթրաքօբուլօի նպարավաճառանոցը։ 4

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 7 մէճ. 6 ամս. 3¹/₂. 3 ամս. 2 Մ. Կ. Պոլսոյ համար 3 ամս. 36 ղրշ։ Արտասահման 40 Ֆր. 6ամս 20, 3ամս. 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Լօքալէ։

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվէրբուլ և Աչխալց Գիւղ Բանուլ ...

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վենեդոբիան	10500	Ֆլովիան	8500
Ասմէնիան	10500	Էքիբուիքէն	8500
Քեսդրիան	10500	Բերթիքէ	8000
Լանքաստրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատելֆիա	9000	Արոսդիան	35.0
Փոլէմալիան	8000	Աթէնիան	2500
Ճորճիան	8000	Անատոլիան	2500
Պոստոնիան	8000	Ալեքսանտրիան	2500
Չեսթէրիան	8000	Լէսպիան	2008
Դալմաթիան	3700	Մէնոն	908
Վալէնիան	3700	Օրօքա	808
Ֆլորենթիան	3700	Լիզարտ	898
Ճամայքեան	3800		

Ապրանք առնելէն կ'ընդունի իրենց ապրանքն ամբար փոխադրելու համար Ղալաթիոյ մաքսատանէն ձեռնելու համար իրենց հրահանգը գրելու շոգենաւի ժամանումէն 24 ժամ առաջ։ Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՑՈՆԴԷՆ Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Թիւ 1 Ղալաթիա

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվէրբուլ և Միջերկրականի Գիւղ Բանուլ ընթացող

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Մարիօդիս	5000	Թէպլըր	3000
Ֆայլիէ	4500	Ֆէրօս	3000
Նայլօգրիս	4200	Օսմանլի	3000
Էմէյսիս	3500	Թիպս	2500
Րամիսիս	3500	Կասքօնի	1500
Մինիս	3500	Կիէն	1500
Էնիւպիս	3000		

Դիմել առ Ժ. Վ. Ուիթօլ և Ընկ. Ուիթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ ԸՆԿ.
34, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրբուլ

ԿԱՐԵՒՈՐ Է ԳԻՏՆԱԼ թէ մեզի ղրկուած յօդուածները և այլն եթէ չըս ծայրերը կտրուած պահարանի մէջ դրուին, միայն 5 կամ 10 փարանոց փոստայի փուլ փակցնել բաւական է համաձայն Թղթատարական օրէնքին։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլ., Նº 23, Պօղ Ալի Ճատտէսի

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի.—ՔՍԱՎԻԷ ՏԸ ՄՈՆԹԷՓԷՆ (22)

ԲԱԽՏԻՆ ՁՈՀԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ — ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՄԱՐՍԷԼ.— ԺԵ.

—Այդ ոճիրն ո՞ւր գործուած է։
—Ի Ժուանվիլ—լը Բոն։

Ֆիլիբ հանդարտ մնաց։ Թէեւ աշխատած էր ինքզինքը խաբել, բայց արդէն կ'սպասէր այս պատասխանին։ Զինուած էր ամէն վտանգաւոր յուզումի դէմ, եւ Ժուանվիլի անունն իմացած ատեն զգացած յուզումն աննշմարելի անցաւ։

—Հեռագիրն ուրկէ՞ է, հարցուց Տը Բէրվէն։
—Ոստիկանութեան Քոմիսէրէն։
—Մանրամասնութիւն կա՞յ։
—Ո՛չ։
—Գէթ՝ զոհին անունը տրուա՞ծ է։
—Ո՛չ իսկ անունը։ Թերեւս Քոմիսէրը չի ճանչնար։
—Ե՞րբ պիտի մեկնինք։
—Հիմա, ըսաւ Ոստիկանութեան պետը։

Ելեկտրական զանգակ մը իմացուց թէ սպասման սրահի դուռները բացուած են։ Տոմսակներն առաջուընէ առած ըլլալով, պաշտօնատարք Ա. կարգի վակոն նստան, մինչ ոստիկանութեան քննիչն և լրտեսներն Բ. կարգի վակոն կը մտնէին։ Վայրաշարժը սուլեց և կառախումբը ճամբայ ելաւ։ Ժամը ճիշտ 8.36 էր։

* * Նոյն պահուն Տիկին տը Լակարտ իր սենեկապանուհին կանչեց։
—Ժամ քանի՞ն է, հարցուց Անդուանէթի, որ վազելով եկած էր։
—8 ¹/₂ին մօտ է, Տիկի՛ն։
—Սա՛ վարագոյրները բացէ՛ք։

Սենեկապանուհին իր տիրուհւոյն հրամանը կատարեց, եւ լոյսն հեղեղի պէս ներս խուժեց, լուսաւորելով ժպտուն դէմքը Մարսէլի, որ յարեց.

—Կոմսն ելա՞ւ։
—Բայց, Տիկի՛ն, ըսաւ Անդուանէթ, Միսիէ Կոմսը չեկա՛ւ....
—Ի՞նչպէս.... Չեկա՞ւ....
—Ո՛չ, Տիկի՛ն։
—Ո՞վ ըսաւ։
—Սենեկապանը։
—Վստա՞հ է։
—Այո՛, Տիկի՛ն։ Ժամ 7 ¹/₂ին գացեր դուռը զարկեր է, բայց պատասխան չառնելով ներս մտեր է։ Սենեակը պարապ է եղեր և անկողինն ալ մարդ չէ մտած։

—Ա՛ս ի՛նչ տարօրինակ բան է, ըսաւ Մարսէլ զարմանք ու մտահոգութիւն կեղծելով։ Թելքս չի՛ հասնիր ասոր։ Առտուան արդուզարդս պատրաստեցէ՛ք։ Պիտի ելնեմ անկողնէս։

Կէս ժամէն Կոմսուհին կանչել տուաւ սենեկապանն և հարցաքննեց։ Մէն մի հարցումին որոշապէս կ'հասկցնէր Կոմսուհին թէ Մ. տը Լակարտի անակնկալ ժամանումն և այս նոր բացակայութիւն, որուն պատճառը չէր կրնար հասկնալ, մտահոգութիւն կ'պատճառէին իրեն։ Կոմսին բացակայութիւնն անբացատրելի կ'երեւէր տանը բոլոր ծառաներուն, որք զանազան մեկնութիւններ կուտային։ Մարսէլ հրամայեց նախաճաշը պատրաստել ... երկու հոգիի համար, իբր թէ ամուսինը պիտի դառնար, և իր սենեակը քաշուեցաւ։ Բառ առ բառ կ'հետեւէր այն խորհուրդներուն զորս Ֆիլիբ տը Բէրվէն առջի իրիկունը տուած էր իրեն՝ կառախումբէն վար իջած ատեն իրենց կարճ խօսակցութեան միջոցին։ Թշուառականն ամէն զգուշութիւն պատուիրած էր իր մեղսակցուհին։

* * Դատանոյք Ժուանվիլ։ Քոմիսէրը տասնապետ մը ղրկած էր կայարան, որպէս զի Ընդհանուր Դատախազը ժամանելուն պէս, առնէ ոճրին վայրը բերէ։ Տասնապետը շատ չսպասեց։ Բարիզէն եկող առաջին կառախումբին մէջ տեսաւ Ոստիկանութեան պետը, զոր չատոնց կ'ճանչնար, քանի մ'ամիս անոր հրամանին տակ աշխատած ըլլալով։ Անոր ընկերացող երկու անձերն ապահովապէս այն պաշտօնատարներն էին զորս հեռագրով կանչած էր Քոմիսէրը։ Ուստի անոնց մօտեցաւ և գլխարկն հանելով, ըսաւ երեք պաշտօնատարներէն անո՛ր որ լամբակին վրայ կ'կրէր Պատուոյ Լէգէոնի պատուանիշը (ռօզէդ).— Ընդհանուր դատախազին հե՞տ պատիւ ունիմ խօսելու։

—Այո՛։
—Հաճեցէ՛ք ուրեմն ինձ հետեւիլ, Տեա՛րք։
—Ո՞ւր պիտի երթանք։
—Հին փակոցին մօտ չէնք մը։

Ա՛լ տարակոյսի առուերն իսկ չէր կրնար ունենալ Ֆիլիբ։ Կոմս տը Լակարտի սպանութեան վրայ էր խնդիրը.... Դատաւորը չյուզուեցաւ, իր զարհուրանքը լռեցուցած եւ ջիղերն հանդարտեցուցած ըլլալով։ Իբր հարցաքննիչ դատաւոր, ամենակարող էր։ Ամէ՛ն բան, բացարձակապէս ամէ՛ն բան կրնար ընել, որովհետեւ օրէնքն իր ձեռքին մէջ դրած էր լիազօր իշխանութիւն մը։

—Առջեւնիս ինկէ՛ք նայինք, ըսաւ Ընդհանուր Դատախազը տասնապետին։—Եւ երեք պաշտօնատարները կայարանէն մեկնեցան, լրտեսներն ալ անոնց հետեւեցան։

—Գործն ի՞նչ բանի վրայ է նայինք, հարցուց Ընդհանուր Դատախազը։
—Սպանութեան մը վրայ, Տէ՛ր իմ, պատասխանեց տասնապետը։
—Տա՞ն մը մէջ գործուած։
—Այո՛, բայց գործը բաւական կնճռոտ է։
—Ինչո՞ւ։
—Նախ գողութիւն կատարուած և յետոյ սպանութիւն տեղի ունեցած է։
—Ձերբակալութիւն եղա՞ւ։
—Դեռ ո՛չ։
—Զոհին անունն ի՞նչ է։
—Կոմս Ժորժ տը Լակարտ.....

Ֆիլիբ տը Բէրվէն՝ որ վայրկեան մ'առաջ զարմացած էր գողութեան խօսքը լսելով՝ զարմանքի ու վշտի աղաղակ մ'արձակեց.—Կոմս Ժորժ տը Լակա՞րտ.... Իրա՞ւ, անա՞նկ ըսիք.... Ժորժ տը Լակա՞րտ....
—Այո՛, Տէ՛ր իմ։
—Բայց անկարելի՛ է...., յարեց դատաւորն՝ իր դերը խաղալ սկսելով։ Խաբուա՛ծ ըլլալու էք....։ Զի՛նը Մ. տը Լակարտն եղած չի՛ կրնար ըլլալ....
—Այո՛, Տէ՛ր իմ, նոյն ի՛նքն է....։
—Ո՞վ ճանչցաւ։
—Բժիշկ մը, Տքդ. Լորպօն, որ չի կրնար սխալած ըլլալ, վասն զի լաւ կ'ճանչնար զայն։ Քանի անգամներ ի՛նք դարմաներ է Կոմսը։
—Սխա՛լ մ'ըլլալու է։ Ձեր ըսած Տոքդորը նմանութենէ մը խաբուած է։
—Ինչո՞ւ ատանկ կ'ենթադրէք, հարցուց Ընդհանուր Դատախազը։
—Վասն զի Մ. տը Լակարտ քանի մը օրէ ի վեր կ'ճամբորդէ և եթէ Բարիզ դարձած ըլլար, երէկ իրիկուն անպատճառ կ'իմանայի։
—Ի՞նչպէս։
—Երէկ իրիկուն ժամ 8ին Տիկին տը Լակարտի քովն էի իր բարեկամուհիներէն միայն, Տիկին տը Բրէլի տունը, ի Հօսման ծառուղի, ուր գացած էր ճաշելու։ Մէկտեղ թատրոն գացինք։ Եթէ ամուսինը դարձած ըլլար, անշուշտ հետերնիս կ'ըլլար, կամ եթէ դարձն իմացնէր, Տիկին տը Լակարտ տունէն դուրս չէր ելներ ու ամուսնոյն կ'սպասէր։
—Ըսել է որ Կոմսը մօտէն կ'ճանչնաք։
—Հայրենակիցս ու մանկութեան բարեկամս է։ Շատ կ'սիրեմ զայն ու երախտապարտ եմ անոր։ Աւելի անո՛ր ազդեցութեան քան իմ արժանիքիս կ'պարտիմ Բարիզի մէջ ունեցած պաշտօնս։ Արդ, ապահովապէս սխալմունք կայ, վասն զի Կոմսն երէկ իրիկուն Բարիզ դարձած չէր, եւ դառնալու մասին լուր մ'ալ հաղորդած չէր։ Ասոր համար է որ կ'ըսեմ թէ դիակը, զոր տեսնելու կ'երթանք, անորն եղած չի՛ կրնար ըլլալ։

(Շար.) — Թարգմ. ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ